

Rekenhof

Vennootschapsbijdrage

Jaarlijkse bijdrage voor vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting of belasting der niet-inwoners

Rekenhof

Vennootschapsbijdrage

Jaarlijkse bijdrage voor vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting of belasting der niet-inwoners

Verslag goedgekeurd in de algemene vergadering van het Rekenhof van 9 juli 2014

Vennootschapsbijdrage

Op 1 juli 1992 werd als bijkomende financiering voor het stelsel van de zelfstandigen een eenmalige vennootschapsbijdrage ingevoerd. Die werd vanaf 1 januari 1993 voortgezet als een jaarlijkse bijdrage. Deze bijdrage nam over de periode 1992 tot 2012 toe van 33,4 miljoen euro tot 210 miljoen euro.

De bijdrage wordt geïnd door socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas, een afzonderlijke entiteit binnen het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ). Het RSVZ zorgt vooral voor de aansluiting van de vennootschappen bij de socialeverzekeringsfondsen of de Nationale Hulpkas. De directie-generaal (DG) Zelfstandigen binnen de FOD Sociale Zekerheid controleert de fondsen en de Nationale Hulpkas en geeft in overleg met het RSVZ duiding aan het reglementair kader.

Het Rekenhof ging na in welke mate de regelgeving, de organisatie en de procedures bij het RSVZ en de FOD Sociale Zekerheid een correcte en doelmatige inning van de vennootschapsbijdrage waarborgen en of deze bijdrage afdoende wordt opgevolgd en waar nodig bijgestuurd.

De regelgeving vertoont een aantal onvolkomenheden. Het RSVZ en de FOD Sociale Zekerheid proberen daar vaak een oplossing voor te vinden door de regelgeving te interpreteren in een nota voor de socialeverzekeringsfondsen. Op zich is dat positief maar de interpretatie is soms niet eenduidig of vindt geen steun in de regelgeving. Soms ontbreken instructies (zoals voor de toepassing van de bijdrage voor buitenlandse vennootschappen). Het Rekenhof vond ondermeer volgende specifieke knelpunten in de regelgeving:

- Een dubbele voorwaarde bepaalt of een vennootschap de bijdrage moet betalen: een vennootschap zijn en onderworpen zijn aan de vennootschapsbelasting of belasting der niet-inwoners. Die dubbele voorwaarde leidt niet alleen tot interne interpretatieverschillen, maar ook tot verschillen met het door de FOD Financiën bepaalde toepassingsgebied voor de vennootschapsbelasting en de belasting der niet-inwoners.
- De hoogte van de vennootschapsbijdrage wordt berekend op basis van het balanstotaal. De regelgeving en de toepassing ervan door de administratie houden echter geen rekening met vennootschappen die geen balans hoeven neer te leggen of die deze niet of te laat neerleggen.
- Ook de toepassing van de verschillende vrijstellingen zorgt voor problemen. Zo worden vennootschappen in vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie vrijgesteld van de bijdrage, maar de regelgeving daarover bevat enkele lacunes die soms leiden tot een ongelijke behandeling van vennootschappen. De pragmatische oplossingen voor de vrijstelling wegens inactiviteit van de vennootschap zijn dan weer niet helemaal in overeenstemming met de regelgeving en bij de vrijstelling voor jonge personenvennootschappen zijn de voorwaarden moeilijk controleerbaar.

Daarnaast kunnen de procedures bij het RSVZ en de FOD Sociale Zekerheid op een aantal punten worden bijgestuurd:

- Het Rekenhof stelde tekortkomingen vast bij de procedure om vennootschappen te detecteren die zich niet of niet tijdig aansluiten. Die tekortkomingen kunnen zowel van externe aard zijn, zoals fouten in gegevens bezorgd door de Kruispuntbank van de Ondernemingen,

- als van interne aard, zoals fouten in het repertorium van vennootschappen bij het RSVZ en een gebrek aan opvolging. Dat leidt ertoe dat actieve vennootschappen niet worden aangesloten.
- In "behartigenswaardige" gevallen of bij overmacht mag het RSVZ afzien van een verhoging van de bijdrage wegens laattijdige betaling. Deze begrippen zijn niet verder omschreven. Daarnaast ziet het RSVZ automatisch af van kleine verhogingen.
 - De FOD Sociale Zekerheid heeft zijn controles op de socialeverzekeringsfondsen de laatste jaren verbeterd. Het Rekenhof stelt echter vast dat de controles nog te veel dossiergericht zijn, terwijl controles van processen of systemen voor de fondsen meer toegevoegde waarde zouden bieden. De FOD Sociale Zekerheid en het RSVZ zouden op het vlak van die controle ook nauwer met elkaar kunnen samenwerken.

Ook de evaluatie en bijsturing van de vennootschapsbijdrage kan beter. De beleidsmaatregel, ruim twintig jaar oud, is nog nooit in zijn geheel geëvalueerd. Het Rekenhof stelde vast dat er weliswaar informatie over de bijdrage wordt verzameld en gerapporteerd maar dat die informatie onvoldoende is verwerkt om voor het beheer of het beleid van nut te zijn.

Het RSVZ wordt aangestuurd op basis van een bestuursovereenkomst waarin meetbare doelstellingen zijn opgenomen die gekoppeld zijn aan normen. Deze normen zijn voor de vennootschapsbijdrage echter ruim.

Het RSVZ en de FOD Sociale Zekerheid informeren de socialeverzekeringsfondsen aan de hand van nota's die op een interactief platform worden gepubliceerd. Dat is een goed initiatief. Het Rekenhof stelde wel vast dat opeenvolgende nota's soms verwarring scheppen en sommige standpunten daarin door één van beide overheidsdiensten niet worden gedeeld. In het algemeen brengen het grote aantal nota's en compilaties van vragen en antwoorden over deze nota's de raadpleging ervan in het gedrang.

Het Rekenhof beveelt aan te onderzoeken welke aanpassingen aan de regelgeving, de procedures en de organisatie van de vennootschapsbijdrage de beleidsmaatregel efficiënter kunnen maken. De maatregel zou kunnen worden vereenvoudigd en er zou moeten worden gestreefd naar een meer gelijke behandeling van de vennootschappen. Het Grondwettelijk Hof heeft de vennootschapsbijdrage als een belasting gekwalificeerd. Op basis daarvan kan een fiscalisering van de bijdrage worden overwogen, waarbij ze wordt geïnd door de FOD Financiën en de ontvangst wordt toegewezen aan het sociaal statuut van de zelfstandigen.

De minister van Middenstand, KMO's, Zelfstandigen en Landbouw antwoordde dat in 2012 de opdracht werd gegeven een inventaris op te stellen van de te wijzigen regelgeving. Als gevolg hiervan werd recent een bepaling over de toepassing van de vrijstelling in geval van gerechtelijke reorganisatie aangepast. Andere noodzakelijke aanpassingen zullen aan haar opvolger worden voorgelegd.

Hoofdstuk 1	11
Inleiding	11
1.1 Context	11
1.2 Opzet en draagwijdte van het onderzoek	11
1.3 Normen en methode	12
1.4 Tijdsschema	13
Hoofdstuk 2	15
Reglementair kader en organisatie	15
2.1 Evolutie van de regelgeving	15
2.1.1 Eenmalige bijdrage	15
2.1.2 Jaarlijkse bijdrage	15
2.1.3 Belangrijke wijzigingen sinds 1992	16
2.1.4 Beperkte beleidsvoorbereiding	17
2.2 Organisatorisch kader	17
2.2.1 Overzicht van de organisatie	17
2.2.2 Impact van de gekozen organisatie	20
2.3 Vennootschapsbijdrage in cijfers	22
Hoofdstuk 3	25
Aansluiting van vennootschappen en inning van de bijdragen	25
3.1 Toepassingsgebied	25
3.1.1 Interpretatie van de regelgeving	25
3.1.2 Gevolgen van de interpretatie	25
3.2 Aansluiting van vennootschappen	27
3.2.1 Verplichting tot aansluiting	27
3.2.2 Controle op de aansluitingen door het RSVZ	27
3.3 Bepaling van de hoogte van de bijdrage	32
3.3.1 Procedure	32
3.3.2 Ontbrekende balanstotalen	32
3.3.3 Buitenlandse vennootschappen	34
3.4 Inkohiering van de bijdrage	34
3.5 Situaties zonder bijdrageplicht	35
3.5.1 Algemeen	35
3.5.2 Vennootschappen in vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie	35
3.5.3 Inactieve vennootschappen	37
3.5.4 Vrijstelling voor jonge personenvennootschappen	38
3.6 Inning van de vennootschapsbijdrage	40
3.6.1 Aanrekenen van verhogingen	40
3.6.2 Innen van de bijdragen	40
3.6.3 Doorstorting van bedragen naar het RSVZ	43
3.7 Verzaking aan de verhogingen	44
3.7.1 Procedure	44
3.7.2 Automatische beslissingen tot verzaking	44
3.7.3 Manuele beslissingen tot verzaking	45

Hoofdstuk 4	47
Controle en sturing van de vennootschapsbijdrage	47
4.1 Beheersrapporteringen	47
4.2 Controle op de socialeverzekeringsfondsen	48
4.2.1 Organisatie van de controle	48
4.2.2 Administratieve controle door de DG Zelfstandigen	49
4.2.3 Financiële en boekhoudkundige controle door de DG Zelfstandigen	49
4.2.4 Algemene opmerkingen	50
4.3 Budgettaire en financiële opvolging door het RSVZ	52
4.4 Opvolging en bijsturing	53
4.4.1 Bijsturing binnen het RSVZ	53
4.4.2 Bijsturing van de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas	54
4.4.3 Evaluatie en bijsturing door de regering	55
Hoofdstuk 5	57
Conclusies en aanbevelingen	57
5.1 Conclusies	57
5.2 Aanbevelingen	61
5.3 Antwoord van het RSVZ en de DG Zelfstandigen	63
5.4 Antwoord van de minister	63
Bijlagen	65
Bijlage 1 – Evolutie van het jaarlijkse bedrag van de vennootschapsbijdrage	67
Bijlage 2 – Aantal vennootschappen uit het ARV eind 2012 met of zonder een balanstotaal	68
Bijlage 3 – In het ARV opgenomen maar niet aangesloten vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven	71
Bijlage 4 – Evolutie van de bruto- en netto-inkohieringen 1992-2012	73
Bijlage 5 – Uitsplitsing van debetsaldo van 2012	75
Bijlage 6 – Verzakingen 2008-2012 versus inkohieringen en aantal vennootschappen	76
Bijlage 7 – Uitvoering van de doelstellingen van het RSVZ voor de vennootschapsbijdrage	77
Bijlage 8 – Antwoord van de minister van Middenstand, KMO's, Zelfstandigen en Landbouw	80

Vennootschapsbijdrage

Jaarlijkse bijdrage voor vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting of belasting der niet-inwoners

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Context

Vennootschappen die onderworpen zijn aan de vennootschapsbelasting of de belasting voor niet-inwoners vennootschappen (BNI/Ven), moeten een vennootschapsbijdrage betalen. Deze bijdrage werd op 1 juli 1992 ingevoerd als een eenmalige bijdrage, maar vanaf 1 januari 1993 werd ze voortgezet als een jaarlijkse bijdrage. Vennootschappen moeten binnen drie maanden na hun oprichting of na het feit dat hen onderwerpt aan de belasting der niet-inwoners, aansluiten bij een socialeverzekeringsfonds die de bijdrage int en ze na aftrek van een forfaitaire beheersvergoeding doorstort naar het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ). De Inspectiedienst van de directie-generaal (DG) Zelfstandigen van de FOD Sociale Zekerheid oefent hierop toezicht uit.

Sinds 2004 bestaat de vennootschapsbijdrage uit een kleine of een grote bijdrage, afhankelijk van het balanstotaal van de vennootschap. Ze is gestegen van 173,53 euro in 1992 tot respectievelijk 347,50 euro en 868 euro in 2012¹. Daardoor namen de totale ontvangsten uit de bijdrage toe van 33,4 miljoen euro in 1992 tot 210 miljoen euro in 2012. Daarvan wordt 182,3 miljoen euro (87 %) geïnd door de socialeverzekeringsfondsen en 27,7 miljoen (13 %) door de Nationale Hulpkas, die binnen het RSVZ dezelfde functie vervult als de socialeverzekeringsfondsen.

De bijdrage moest tekorten in het stelsel der zelfstandigen opvangen. Die waren vooral ontstaan omdat de inningsgraad van de sociale bijdragen verschuldigd door de zelfstandigen te laag lag en omdat er minder bijdragen werden geïnd doordat zelfstandigen hun beroep steeds meer uitoefenen door middel van een vennootschap.

1.2 Opzet en draagwijdte van het onderzoek

Het Rekenhof wil met dit onderzoek evalueren in welke mate de organisatie, de regelgeving en de procedures bij het RSVZ en de FOD Sociale Zekerheid een correcte en doelmatige inning van de vennootschapsbijdrage waarborgen. Het wil ook nagaan op welke punten bijsturing nodig is. Concreet wenst het een antwoord te formuleren op volgende vragen.

- Zijn de organisatie en de regelgeving afgestemd op een correcte en doelmatige inning van de vennootschapsbijdrage?
- Waarborgen de procedures bij het RSVZ en de FOD Sociale Zekerheid de naleving van de regelgeving en de correcte en doelmatige inning van de vennootschapsbijdrage?
- Wordt de vennootschapsbijdrage periodiek geëvalueerd en bijgestuurd?

¹ Deze bedragen bleven voor 2013 en 2014 ongewijzigd. De grens tussen kleine en grote vennootschappen is voor 2014 een balanstotaal van 646.787,86 euro.

Hoewel de vennootschapsbijdrage wordt geïnd door socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas, richt het onderzoek zich voornamelijk op de richtlijnen die aan die fondsen zijn opgelegd en de conclusies en opmerkingen van de Inspectiedienst van de DG Zelfstandigen. Het onderzoek heeft niet tot doel de fondsen afzonderlijk te controleren, aangezien het Rekenhof er geen controlebevoegdheid over heeft. Wel kon een beroep worden gedaan op de ervaringen van de Nationale Hulpkas, die geen privaat socialeverzekeringsfonds is maar een afzonderlijke entiteit binnen het RSVZ.

1.3 Normen en methode

De gebruikte onderzoeksnormen zijn vooral afgeleid uit de regelgeving over de eenmalige en jaarlijkse vennootschapsbijdrage. Het betreft de artikelen 76 tot 85 van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen aangevuld met het koninklijk besluit van 1 juli 1992² en de artikelen 88 tot 106 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen aangevuld met het koninklijk besluit van 15 maart 1993³. Daarnaast bestaat er ook regelgeving over de invorderingsprocedures die de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas ter beschikking hebben alsook over de controle uitgeoefend door de DG Zelfstandigen. Tot slot werden ook de bestuursovereenkomsten van het RSVZ gebruikt.

De resultaten van het onderzoek zijn gebaseerd op:

- de analyse van diverse documenten van het RSVZ, de DG Zelfstandigen, de socialeverzekeringsfondsen en externe consultants;
- interviews met uitvoerend personeel en leidinggevendenden van het RSVZ en de Nationale Hulpkas alsook met de Inspectiedienst en de dienst Verplichtingen van de DG Zelfstandigen;
- de uitvoering van testen op dossiers bij het RSVZ;
- de (kruis)analyse van gegevensbestanden ontvangen van het RSVZ en de FOD Financiën.

Voor de controle van de DG Zelfstandigen op de socialeverzekeringsfondsen heeft het Rekenhof gebruik gemaakt van zijn onderzoek over de private socialeverzekeringsfondsen voor zelfstandigen uit 2007⁴. De uitvoering van de daarin voorgestelde aanbevelingen werd onderzocht, vooral de impact ervan op de vennootschapsbijdrage.

In hoofdstuk 2 wordt het wettelijke en organisatorische kader van de vennootschapsbijdrage geschetst en wordt een overzicht gegeven van de evolutie van de vennootschapsbijdrage en de ontvangsten eruit. Hoofdstuk 3 beschrijft het toepassingsgebied en overloopt de verschillende stappen en procedures die leiden tot de ontvangst van die bijdrage. Hoofdstuk 4 gaat dieper in op de controle en het toezicht op de socialeverzekeringsfondsen en de rol

² Koninklijk besluit van 1 juli 1992 tot uitvoering van hoofdstuk III van titel III van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, met betrekking tot de eenmalige bijdrage ten laste van de vennootschappen bestemd voor het sociaal statuut der zelfstandigen.

³ Koninklijk besluit van 15 maart 1993 tot uitvoering van hoofdstuk II van titel III van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, met betrekking tot de invoering van een jaarlijkse bijdrage ten laste van de vennootschappen bestemd voor het sociaal statuut der zelfstandigen.

⁴ Rekenhof, *Private socialeverzekeringsfondsen voor zelfstandigen. Controle door de overheid*. Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, Brussel, mei 2008. Ter beschikking op www.rekenhof.be.

van verschillende actoren in de bijsturing van de processen of de regelgeving. Het Rekenhof geeft in hoofdstuk 5 met de conclusies en aanbevelingen een antwoord op de drie onderzoeksvragen.

1.4 Tijdsschema

21 november 2012	Aankondiging van de audit aan de minister van Middenstand, KMO's, Zelfstandigen en Landbouw, aan de administrateur-generaal van het RSVZ en aan de voorzitter van het directiecomité van de FOD Sociale Zekerheid
december 2012 - december 2013	Uitvoering van het onderzoek en redactie van het verslag
13 februari 2014	Verzending van het voorontwerp van verslag naar het RSVZ en de FOD Sociale Zekerheid
14 maart 2014	Ontvangst van het antwoord van het RSVZ
18 maart 2014	Ontvangst van het antwoord van de FOD Sociale Zekerheid
30 april 2014	Verzending van het ontwerpverslag naar de minister van Middenstand, KMO's, Zelfstandigen en Landbouw
19 juni 2014	Ontvangst van het antwoord van de minister van Middenstand, KMO's, Zelfstandigen en Landbouw

Hoofdstuk 2

Reglementair kader en organisatie

2.1 Evolutie van de regelgeving

2.1.1 Eenmalige bijdrage

De toenmalige budgettaire situatie leidde ertoe dat de vennootschapsbijdrage op 1 juli 1992 werd ingevoerd als een eenmalige bijdrage voor de financiering van het sociaal stelsel van de zelfstandigen⁵. Ze diende op de eerste plaats om tekorten op te vangen in het stelsel van de zelfstandigen die waren ontstaan wegens een te lage inningsgraad van de sociale bijdragen. Daarnaast oefenden steeds meer zelfstandigen hun beroep uit via een vennootschap. Dat leidde automatisch tot een verlies aan sociale bijdragen, ondermeer doordat de zelfstandigen hun inkomsten op die manier over de categorieën bedrijfs-, roerende, onroerende en diverse inkomsten spreidden. De maatregel was tijdelijk, later zou worden nagegaan of hij kon worden omgezet naar een systeem dat juridisch en sociaal meer verantwoord zou zijn en dat onbillijke toestanden kon voorkomen.

De vennoten⁶, bestuurders of zaakvoerders zijn samen met de vennootschap hoofdelijk gehouden tot de betaling van de vennootschapsbijdrage. De bijdrage bedroeg 7.000 BEF (173,53 euro) in 1992. Bij niet-tijdige betaling was een verhoging van 500 BEF (12,39 euro) per maand vertraging bepaald. Vennootschappen in vereffening zonder verdere exploitatie van de activiteiten, in faillissement of in gerechtelijke reorganisatie, werden vrijgesteld.

2.1.2 Jaarlijkse bijdrage

De vennootschapsbijdrage werd bestendig door de invoering van een jaarlijkse bijdrage overeenkomstig de wet van 30 december 1992.

In deze wet en het uitvoeringsbesluit van 15 maart 1993 zijn bijna volledig dezelfde elementen opgenomen als in de wet van 26 juni 1992 en het koninklijk besluit van 1 juli 1992. De vennootschapsbijdrage, die aanvankelijk op hetzelfde niveau bleef, moet worden betaald vóór 1 juli van elk bijdragejaar of uiterlijk de laatste dag van de derde maand volgend op de maand waarin de vennootschap werd opgericht of aan de BNI/Ven werd onderworpen. De verhoging bij niet-tijdige betaling werd aangepast naar 1 % per maand vertraging.

In de regelgeving werd een nieuwe vrijstelling opgenomen. Personenvennootschappen die in de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO) zijn ingeschreven als handelsonderneming en na 1 januari 1991 zijn opgericht, kunnen onder bepaalde voorwaarden worden vrijgesteld van de bijdrageplicht gedurende de eerste drie jaar van hun onderwerping te rekenen vanaf het jaar van hun oprichting.

⁵ Wet van 26 juni 1992 en uitvoeringsbesluit van 1 juli 1992.

⁶ "Werkende" vennoten vanaf de invoering van de jaarlijkse bijdrage.

2.1.3 Belangrijke wijzigingen sinds 1992

De wet van 20 december 1995 houdende sociale bepalingen en een koninklijk besluit van 19 maart 1996⁷ voerden de mogelijkheid in om af te zien (“verzaken”) van de verhogingen van de vennootschapsbijdrage.

In 1997 werd de bijdrage verhoogd en vervolgens werd ze ook jaarlijks geïndexeerd in schijven van 500 BEF (12,39 euro). Daardoor nam ze toe tot 13.500 BEF (334,66 euro) in 2001 (zie bijlage 1). De regering had bovendien de bevoegdheid om de bijdrage buiten de indexatie aan te passen tot maximaal 17.500 BEF (433,81 euro).

De wet van 25 januari 1999 houdende sociale bepalingen voerde een vrijstelling in voor die vennootschappen die kunnen bewijzen dat zij geen enkele handels- of burgerrechtelijke activiteit hebben uitgeoefend in het betrokken bijdragejaar.

De regering kon vanaf 2004 de forfaitaire jaarlijkse bijdrage differentiëren op basis van criteria die rekening houden met *inzonderheid* de omvang van de vennootschap, tot maximum 868 euro⁸. Vanaf 1 juli 2004 werd de bijdrage voor 2004 vastgesteld op 347,50 euro. Vennootschappen met een balanstotaal hoger dan 520.000 euro tijdens het voorlaatste afgesloten boekjaar, moesten jaarlijks 840 euro betalen. Een in 2005 opnieuw ingevoerde indexatie werd in 2006 afgevoerd en vervangen door jaarlijkse koninklijke besluiten waarin de hoogte van de kleine en grote bijdrage en de hoogte van het balanstotaal worden bepaald. De verschillende bedragen kunnen worden teruggevonden in bijlage 1.

Tot slot werd de wet van 30 december 1992 in 2012 aangepast⁹ ingevolge twee arresten van het Grondwettelijk Hof¹⁰. Het hof was van mening dat de vennootschapsbijdrage eigenlijk de aard van een belasting had en op twee punten niet voldeed aan het principe dat belastingen enkel via een wet mogen worden ingevoerd (fiscaal legaliteitsbeginsel):

- Het Grondwettelijk Hof ging er niet mee akkoord dat de koning de hoogte van de bijdrage kon vaststellen op basis van criteria die rekening houden met *inzonderheid* de omvang van de vennootschap. Het begrip *inzonderheid* gaf de koning een te grote bevoegdheid die niet strookte met de bevoegdheid van de wetgever. Dit begrip werd in de wet geschrapt.
- Volgens het Grondwettelijk Hof had de koning een te ruime machtiging gekregen om te bepalen welke vennootschappen de eerste drie jaar na hun oprichting vrijgesteld konden worden. De vrijstellingsvoorwaarden moesten in de wet zelf worden opgenomen en de machtiging aan de koning moest worden beperkt tot de nadere regeling van de vrijstelling. Daarom werden de voorwaarden voor de vrijstelling voor jonge personen-vennootschappen opgenomen in de wet van 30 december 1992.

⁷ Koninklijk besluit van 19 maart 1996 houdende sommige bepalingen betreffende het stelsel van de sociale zekerheid der zelfstandigen, in uitvoering van titel IV van de wet van 20 december 1995 houdende sociale bepalingen.

⁸ Wijzigingen door een programmawet van 22 december 2003 en een koninklijk besluit van 31 juli 2004 houdende wijziging van het koninklijk besluit van 15 maart 1993 tot uitvoering van hoofdstuk II van titel III van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, met betrekking tot de invoering van een jaarlijkse bijdrage ten laste van de vennootschappen bestemd voor het sociaal statuut.

⁹ Artikelen 23 en 24 van de wet van 29 maart 2012 houdende diverse bepalingen.

¹⁰ Arrest nr. 142/2010 van 16 december 2010 en arrest nr. 103/2011 van 16 juni 2011.

2.1.4 Beperkte beleidsvoorbereiding

Noch in de parlementaire documenten noch in de interviews en de documenten bij het RSVZ en de FOD Sociale Zekerheid kon het Rekenhof bevestiging vinden dat de invoering van de vennootschapsbijdrage berust op een grondige voorafgaande analyse.

De vennootschapsbijdrage is op de eerste plaats een budgettaire maatregel die werd ingevoerd, bestendig en ook gewijzigd via een wet houdende sociale bepalingen, diverse bepalingen of een programmawet, wat ook het parlementaire debat beperkt.

Ook het externe advies was zeer beperkt. Het Algemeen Beheercomité voor het Sociaal Statuut der Zelfstandigen, dat hierin een belangrijke rol had kunnen spelen, werd pas opgericht op basis van de wet van 30 december 1992 waarin de jaarlijkse bijdrage werd ingevoerd. Het is bevoegd om advies te geven over de krachtlijnen van het te voeren beleid en over alle voorontwerpen van wet over het sociaal statuut van de zelfstandigen¹¹. Het comité gaf een beperkt aantal adviezen bij wijzigingen van de vennootschapsbijdrage, maar niet bij belangrijke wijzigingen zoals de invoering van het gedifferentieerde tarief in 2004. Uit de stukken van de raad van beheer van het RSVZ kan worden afgeleid dat ook de raad niet werd betrokken bij de invoering van de bijdrage.

De ontstaanswijze van de regelgeving en het beperkte advies kunnen deels de oorzaak zijn van tekortkomingen die het Rekenhof tijdens de audit heeft vastgesteld. Dergelijke belangrijke regelgeving zou tot stand moeten komen na een grondige analyse, het inwinnen van advies en op basis van een afzonderlijke wet.

De gevolgen van vonnissen en arresten voor de regelgeving worden niet altijd verregaand geanalyseerd. Zo is het onduidelijk in welke mate de wetgeving, naast de al vermelde wijzigingen, nog verder aangepast moet worden aan het arrest van het Grondwettelijk Hof dat de vennootschapsbijdrage kwalificeert als een belasting. Zo werd bijvoorbeeld een juridische procedure gevoerd (die om procedurele reden werd afgewezen) over de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank versus de rechtbank van eerste aanleg in fiscale zaken. Ook andere juridische procedures kunnen nog altijd worden opgestart.

Dit leidt tot enige rechtsonzekerheid over de toepassing van de vennootschapsbijdrage. Op basis van de argumentatie in de geschillen zouden het RSVZ en de FOD Sociale Zekerheid moeten onderzoeken wat de implicaties ervan kunnen zijn op de inning en de invordering van de vennootschapsbijdrage en welke eventuele beleidsmaatregelen de minister kan of moet nemen.

2.2 Organisatorisch kader

2.2.1 Overzicht van de organisatie

Verschillende instanties werken samen om de vennootschapsbijdrage te innen. Schema 1 licht dit toe.

¹¹ Artikelen 107 tot 117 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen.

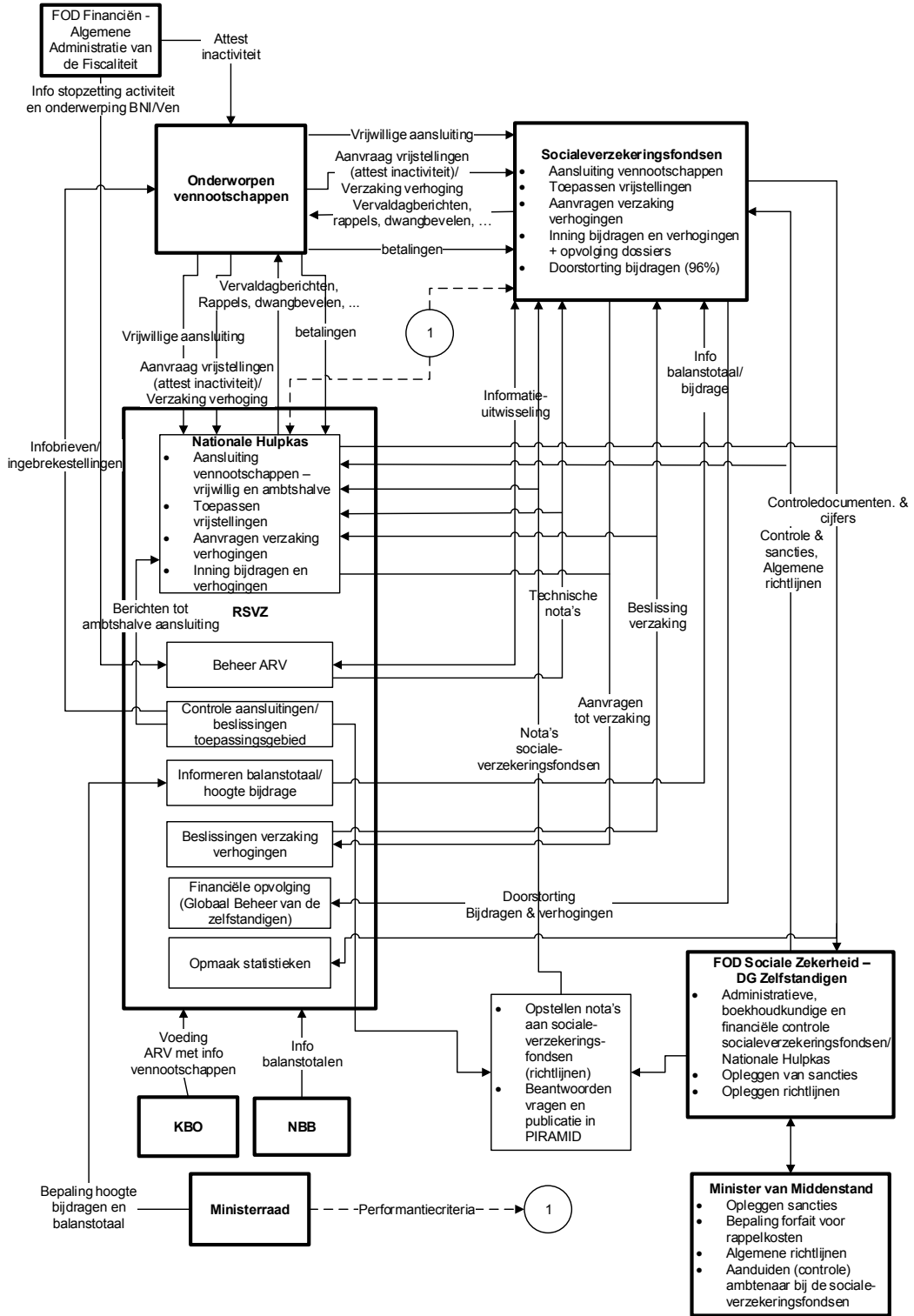
De *vennootschappen* onderworpen aan de vennootschapsbelasting moeten zich binnen drie maanden na hun oprichting of hun onderwerping aansluiten bij een socialeverzekeringsfonds naar keuze en moeten binnen de opgelegde termijnen betalen. Indien van toepassing kunnen ze één van de vrijstellingen of een verzaking aan de verhogingen aanvragen.

De *socialeverzekeringsfondsen* sluiten de vennootschappen aan en vorderen de bijdrage in op basis van de hoogte van het balanstotaal, rekening houdend met eventuele vrijstellingen. Ze storten de bijdragen door naar het RSVZ. Als de vennootschap een verzaking aan de verhoging aanvraagt, sturen zij die aanvraag door naar het RSVZ en passen ze vervolgens de beslissing van die instelling toe. Ze bezorgen alle nodige informatie voor de toepassing van de wetgeving en de controle op de naleving ervan aan de DG Zelfstandigen en/of het RSVZ. De *Nationale Hulpkas*, een afzonderlijke entiteit binnen het RSVZ zonder rechtspersoonlijkheid, vervult dezelfde taken als de socialeverzekeringsfondsen. Ze sluit alle vennootschappen ambtshalve aan die zich niet binnen de termijn vrijwillig hebben aangesloten bij één van de socialeverzekeringsfondsen of bij de Hulpkas zelf.

Het RSVZ:

- controleert de tijdige aansluiting van de vennootschappen en sluit zo nodig vennootschappen ambtshalve aan bij de Nationale Hulpkas;
- beantwoordt vragen over het toepassingsgebied en stelt algemene instructies op voor de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas in overleg met de DG Zelfstandigen;
- houdt het Algemeen Repertorium Vennootschappen (ARV) bij. Voor het beheer hiervan en de informatie-uitwisseling met de socialeverzekeringsfondsen stuurt het technische nota's rond;
- ontvangt informatie van de Nationale Bank en berekent het bijdragebedrag op basis van de beslissingen van de Ministerraad. Het stuurt die informatie door naar de socialeverzekeringsfondsen;
- beslist over de aanvragen tot de verzaking aan verhogingen;
- verwerkt de ontvangen bijdragen boekhoudkundig en volgt alles financieel op in het kader van het Globaal Beheer van de zelfstandigen;
- verstrekt statistische gegevens.

Schema 1 – Organisatorisch kader

Bron: Rekenhof

De *DG Zelfstandigen* binnen de FOD Sociale Zekerheid controleert de socialeverzekeringsfondsen administratief, financieel en boekhoudkundig. Ze kan ook op eigen initiatief of na overleg met de minister van Zelfstandigen sancties opleggen. In overleg met het RSVZ stelt ze ook instructies op en beantwoordt ze vragen over de interpretatie van de regelgeving die via PIRAMID¹² worden gesteld.

De *minister van Zelfstandigen* kan sancties opleggen aan de fondsen in geval van nalatigheid en bepaalt de kosten voor rappelbrieven die de fondsen mogen terugvorderen. De minister kan ook algemene richtlijnen uitvaardigen op basis van performantiecriteriën vastgesteld in de Ministerraad en kan onder bepaalde voorwaarden een ambtenaar bij een socialeverzekeringsfonds aanstellen die richtlijnen kan geven en de toestand opvolgt.

De *Ministerraad* beslist via een koninklijk besluit over de hoogte van de bijdragen en het balanstotaal dat wordt gebruikt om de vennootschapsbijdrage te differentiëren. Via een koninklijk besluit kunnen ook performantiecriteriën worden opgelegd aan de fondsen.

De *FOD Financiën (de Algemene Administratie van de Fiscaliteit¹³)* moet fiscale attesten bezorgen in het kader van de vrijstelling voor inactieve vennootschappen. Hij geeft aan het RSVZ ook elektronische informatie over vennootschappen die hun activiteit hebben stopgezet en over de onderwerping van vennootschappen aan de BNI/Ven.

De *Kruispuntbank van Ondernemingen* stuurt continu informatie over de nieuwe vennootschappen en wijzigingen in bestaande vennootschappen door naar het RSVZ. Deze gegevens worden opgenomen in het ARV.

De *Nationale Bank*, meer bepaald de balanscentrale, bezorgt jaarlijks op basis van de ingediende jaarrekeningen een bestand van alle balanstotalen aan het RSVZ.

2.2.2 Impact van de gekozen organisatie

Uit schema 1 kan worden afgeleid dat vanaf de invoering van de eenmalige bijdrage een omvangrijke administratie werd gecreëerd waarbij verschillende instanties moeten samenwerken om de bijdragen te innen.

Het innen van de vennootschapsbijdrage gaat uiteraard gepaard met werkingskosten. Zo mogen de fondsen en de Nationale Hulpkas 5 % van de geïnde bijdragen en verhogingen afhouden. Daarvan dient 4 % om hun kosten te dekken en 1 % wordt doorgestort aan het RSVZ om zijn werkingskosten te dekken. In de praktijk komt dit erop neer dat de fondsen 4 % van de bijdragen en verhogingen inhouden en het saldo van 96 % doorstorten. In 2012 bedroeg de beheersvergoeding voor de fondsen en de Nationale Hulpkas samen 8,4 miljoen euro op een totaal van 210 miljoen euro ontvangsten. Voor de private fondsen alleen is dit 7,3 miljoen euro. Voor 2011 bedroegen deze beheersvergoedingen respectievelijk 8,1 en 7 miljoen euro.

¹² PIRAMID (www.piramid.be) is een interactief platform ontwikkeld door de DG Zelfstandigen voor de ontvangst, analyse en het beheer van informatie en documentatie binnen het stelsel der zelfstandigen. Zowel de DG Zelfstandigen, het RSVZ als de socialeverzekeringsfondsen hebben er toegang toe.

¹³ De verwijzing naar de vroegere Administratie der Directe Belastingen in de regelgeving is niet langer actueel. Er moet nu worden verwezen naar de Algemene Administratie van de Fiscaliteit (AAF) binnen de FOD Financiën. In het verslag wordt verder de benaming FOD Financiën gebruikt.

De beheersvergoeding voor de vennootschapsbijdrage is forfaitair en gelijk voor alle fondsen, in tegenstelling tot die voor het stelsel der zelfstandigen. Daar is per socialeverzekeringsfonds een verschillend percentage van toepassing dat bovenop de sociale bijdragen moet worden betaald¹⁴. Bij de vennootschapsbijdrage werd voor een forfaitaire vergoeding van 4 % gekozen omdat tegenover het innen van deze bijdrage geen extra rechten staan (en fondsen dus geen reden hebben om verschillende beheersvergoedingen te vragen). Bovendien vereiste de aanvankelijke eenmaligheid van de vennootschapsbijdrage een pragmatische aanpak. Het percentage van 4 % stemt overeen met het gemiddelde van de beheersvergoedingen van de fondsen in die periode¹⁵. Voor de jaarlijkse bijdrage werd in artikel 11 van het koninklijk besluit van 15 maart 1993 hetzelfde percentage behouden. Omdat dit vergoedingspercentage niet op een effectieve analyse is gebaseerd, bestaat er een risico dat de vergoeding ofwel te hoog ofwel te laag is. In het eerste geval worden middelen ontnomen van het Globaal Beheer, in het tweede geval beschikken de socialeverzekeringsfondsen over te weinig middelen om de bijdrage effectief in te vorderen.

Voor de Nationale Hulpkas volstaat de forfaitaire vergoeding van 4 % echter niet om de direct toewijsbare kosten te financieren. Uit cijfers van de Hulpkas kan worden afgeleid dat hiervoor in 2010 en 2011¹⁶ een tekort bestond van respectievelijk 127.000 en 870.000 euro bovenop de ontvangen beheersvergoeding. Als ook rekening wordt gehouden met indirecte kosten (waaronder informatica) loopt het tekort zelfs op tot respectievelijk 2 en 2,4 miljoen euro¹⁷. Dit tekort wordt gefinancierd door het Globaal Beheer van de zelfstandigen. De oorzaak ervan zijn de specifieke werkomstandigheden van de Hulpkas, zoals een groot aantal ambtshalve aansluitingen (95 % van alle aansluitingen bij de Hulpkas) waaronder veel slechte betalers en ook slapende vennootschappen.

Om zijn taken in het kader van de vennootschapsbijdrage uit te voeren krijgt het RSVZ, zoals vermeld, 1 % van de bijdragen, omgerekend ongeveer 2 en 2,1 miljoen euro in 2011 en 2012. Door het ontbreken van een volledige kostprijsboekhouding is het moeilijk na te gaan wat de werkelijke kosten zijn.

Een aantal kosten zijn niet bekend, waaronder de kosten voor de controle op de toepassing van de regelgeving en de aanpassing ervan of de opmaak van richtlijnen door de DG Zelfstandigen en de kosten voor de organisaties (KBO, FOD Financiën, Nationale Bank) die noodzakelijke informatie aanleveren.

Recent oordeelde het Grondwettelijk Hof dat de vennootschapsbijdrage als een belasting moet worden beschouwd (zie 2.1.3). De bijdrage is een heffing die de Staat gezagshalve oplegt en is niet de tegenprestatie voor een dienst die de overheid levert ten voordele van de afzonderlijk beschouwde heffingsplichtige.

¹⁴ Dit percentage van de bijdragen varieert van jaar tot jaar en van het ene fonds tot het andere. Op basis van het artikel 20, § 4, van het koninklijk besluit nr. 38 wordt het percentage voor elk fonds vastgelegd door de minister van Middenstand, op voorstel van het fonds.

¹⁵ Gemiddeld bedroeg deze voor alle fondsen, exclusief de Nationale Hulpkas (die zich moet baseren op het hoogste tarief), voor 1991 en 1992 respectievelijk 4,12 % en 4,06 %.

¹⁶ Cijfers over de kostprijs 2012 waren op het moment van de enquête nog niet volledig beschikbaar.

¹⁷ De volledige kosten in 2010 en 2011 bedroegen respectievelijk 3,2 en 3,5 miljoen euro en dit overstijgt alle toegevoerde vergoedingen met iets meer dan 1,1 miljoen euro voor beide jaren.

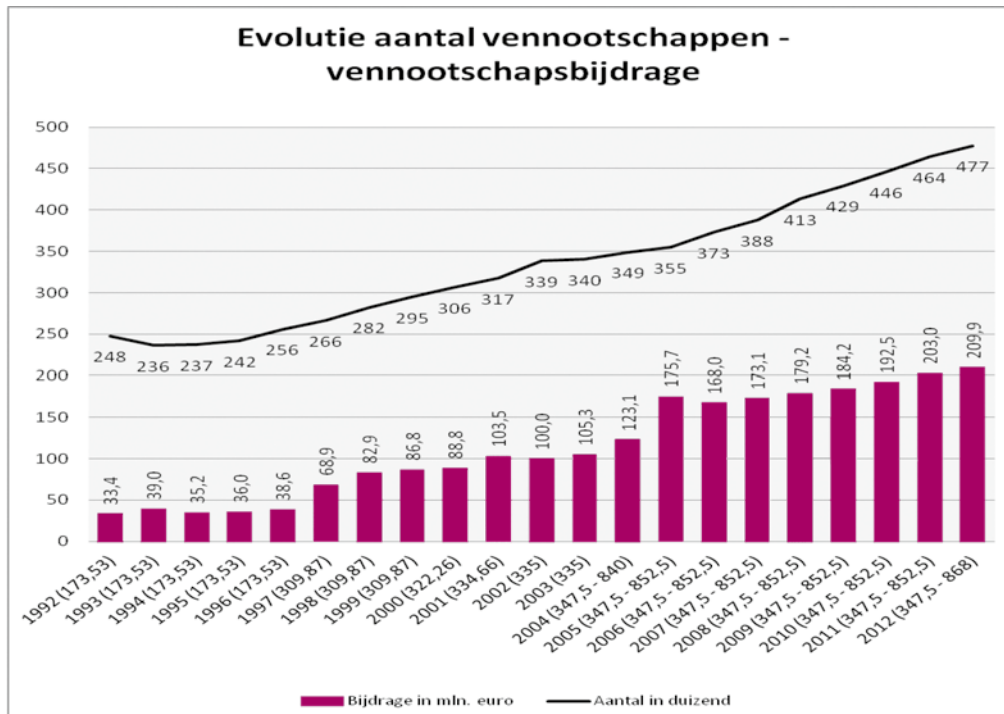
Uiteindelijk kan slechts een doorgedreven kosten-batenanalyse uitmaken welke besparingen bij een eventuele “fiscalisering van de bijdrage” mogelijk zijn en of die opwegen tegenover de bestaande werkwijze. Bij een fiscalisering int de FOD Financiën de bijdrage en wordt de opbrengst ervan aan het RSVZ toegewezen.

In het aanslagjaar 2012 waren volgens het jaarverslag 2012 van de FOD Financiën 493.327 vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting en 10.284 aan de BNI/Ven. Niet alle vennootschappen dienen echter een aangifte in of betalen een belasting. Een inning van de vennootschapsbijdrage door de FOD Financiën zou de invorderingskosten daar doen toenemen en kan bepaalde aanpassingen noodzaken op het vlak van de vrijstellingen en het toepassingsgebied. Hiertegenover staan mogelijke kostenbesparingen en efficiëntiewinsten en een vermindering van de administratielast voor vennootschappen.

2.3 Vennootschapsbijdrage in cijfers

Grafiek 1 schetst de evolutie van het aantal actieve vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbijdrage en de totale som aan bijdragen en verhogingen, zonder aftrek van de beheersvergoeding, die jaarlijks werden ontvangen door de fondsen en de Nationale Hulpkas ongeacht het bijdragejaar¹⁸ (zie bijlage 1). Bij de jaartallen op de x-as wordt telkens het jaarlijkse bedrag van de vennootschapsbijdrage tussen haakjes aangegeven.

Grafiek 1 – Evolutie van het aantal actieve¹⁹ vennootschappen en de ontvangen bijdragen

Bron: Rekenhof (op basis van cijfers RSVZ)

- ¹⁸ Elk jaar worden zowel de bijdragen van het lopende bijdragejaar ontvangen alsook achterstallige bijdragen van de voorgaande bijdragejaren.
- ¹⁹ Rekening houdend met geschrapte aansluitingen, vennootschappen niet langer onderworpen aan de vennootschapsbelasting of BNI/Ven gedurende één of meerdere jaren ofwel vennootschappen die onder de uitzonderingsregels vallen van artikel 4 van het KB van 1 juli 1992 of artikel 3 van het KB van 15 maart 1993.

De cijfers tonen aan dat het aantal onderworpen vennootschappen over de periode 1992-2012 bijna is verdubbeld. De totale ontvangsten uit de bijdrage zijn in dezelfde periode echter verzesvoudigd. Uit de grafiek valt duidelijk af te leiden dat naast de gestage toename van het aantal vennootschappen, vooral twee belangrijke wijzigingen een impact hebben op de bijdrage, namelijk:

- de verhoging van de bijdrage tot 309,87 euro in 1997 met vervolgens enkele indexerings;
- de invoering in 2004 van een verhoogde bijdrage voor vennootschappen waarvan het balanstotaal voor het voorlaatste boekjaar een bepaald bedrag overschreed. Het grootste deel van de bijdragen werd wel pas in 2005 ontvangen.

De laatste jaren stijgen de totale ontvangen bijdragen maar beperkt (gemiddeld met 2,6 % over de periode 2006-2012) tegenover een sterkere stijging van het aantal vennootschappen (4,3 % over dezelfde periode). De verklaring hiervoor kan deels worden gevonden in de toename van de vrijstellingen voor jonge personenvennootschappen (zie punt 3.5.4)²⁰.

Het merendeel van de onderworpen vennootschappen (473.882 of 99,2 %) heeft een maatschappelijke zetel in België en is dus in principe onderworpen aan de Belgische vennootschapsbelasting. Daarnaast is er een kleinere groep van vennootschappen met een maatschappelijke zetel in het buitenland en een Belgische vestiging (in totaal 3.597 vennootschappen of 0,8 %) die zich grotendeels in de Europese Unie bevinden met als belangrijkste uitschieters Nederland (917) en het Verenigd Koninkrijk (888).

Tabel 1 toont de verdeling van het aantal vennootschappen en de ontvangen bijdragen in 2012 verdeeld over de elf private socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas. Hierbij vallen vooral de verschillen in aantal aangesloten vennootschappen op. Dit heeft een direct gevolg voor de ontvangen beheersvergoeding waarmee in principe alle kosten voor de inning van de vennootschapsbijdrage moeten worden gefinancierd. De Nationale Hulpkas heeft verhoudingsgewijs veel actieve aangesloten vennootschappen maar vooral ten gevolge van de procedure van de ambtshalve aansluitingen.

²⁰ Daarnaast werd stelselmatig ook het balanstotaal verhoogd dat als grens dient om de verhoogde vennootschapsbijdrage aan te rekenen.

Tabel 1 – Aantal vennootschappen en ontvangen bedragen in duizend euro voor 2012

Socialeverzekeringsfonds	Aantal actieve vennootschappen	Bijdrage 96 % (stelsel-financiering Globaal Beheer)	Bijdrage 4 % (beheersvergoeding)	Totale bijdrage
Groep S	19.516	8.836	368	9.204
Xerius	67.018	27.265	1.136	28.401
Zenito	71.606	29.721	1.238	30.959
Partena	42.475	18.342	762	19.104
Acerta	110.231	47.777	1.991	49.768
Securex Integrity	50.472	21.262	886	22.148
Attentia	5.076	2.533	106	2.639
Multipen	5.202	2.089	87	2.176
HDP	10.430	3.780	157	3.937
Steunt Elkander	5.297	2.021	84	2.105
Caisse d'assurances sociales de l'UCM	30.106	11.375	474	11.849
Nationale Hulpkas	60.050	26.521	1.124	27.644
Totaal	477.479	201.522	8.411	209.933

Bron: RSVZ

Hoofdstuk 3

Aansluiting van vennootschappen en inning van de bijdragen

3.1 Toepassingsgebied

3.1.1 Interpretatie van de regelgeving

Volgens de wetgeving moeten alle vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven, de vennootschapsbijdrage betalen. Op basis van deze omschrijving deelden het RSVZ en de DG Zelfstandigen met een nota van 29 juli 1992 aan de fondsen mee dat voor de onderwerping twee voorwaarden cumulatief moeten zijn vervuld:

1. Het moet gaan om een vennootschap. Daarbij moet worden gekeken naar de verschillende kenmerken die een vennootschap typeren, zoals de inbreng in de vennootschap, de aanwezigheid van een winstogmerk, het principe van het delen van de winst of verlies, de wil tot samenwerking op voet van gelijkheid en de pluraliteitsvereiste.
2. De vennootschap moet onderworpen zijn aan de Belgische vennootschapsbelasting of de BNI/Ven conform het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 (WIB 92). Dat houdt in dat alleen de FOD Financiën een uitspraak kan doen over de naleving van deze tweede voorwaarde.

3.1.2 Gevolgen van de interpretatie

Hoewel deze interpretatie verzoenbaar is met de wettelijke omschrijving, heeft ze het niet onbelangrijke gevolg dat er verenigingen of instellingen bestaan die niet zijn onderworpen aan de vennootschapsbijdrage, maar wel aan de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven.

Zo bepaalde de eerder vermelde nota uitdrukkelijk dat verenigingen, inrichtingen of andere instellingen met rechtspersoonlijkheid, zelfs als ze aan de Belgische vennootschapsbelasting of de BNI/Ven zijn onderworpen, buiten het toepassingsgebied van de regeling vallen. Een nota van 12 oktober 1992 van de DG Zelfstandigen stelde dat het begrip *vennootschap* in zijn gemeenrechtelijke betekenis moet worden genomen, en niet in de ruimere betekenis die eraan toegekend wordt voor de toepassing van het Wetboek van Inkomstenbelastingen. Op basis van deze nota's stelde het RSVZ een lijst op van alle vennootschapsvormen die voldoen aan de eerste voorwaarde. In bijlage 2 zijn die in een grijsblok weergegeven (zie punt 3.2.2.1).

Hierdoor worden onder andere vzw's niet onderworpen aan de vennootschapsbijdrage, ook al worden ze door de FOD Financiën onderworpen aan de vennootschapsbelasting omdat ze een onderneming exploiteren of zich bezighouden met verrichtingen van winstgevende aard.

Dit principe wordt echter niet consequent toegepast. Zo vond het Rekenhof via een analyse van het ARV (toestand eind 2012) 21 rechtsvormen met 213 aangesloten vennootschappen in verschillende rechtstoestanden²¹ die niet voldoen aan de eerste voorwaarde, waaronder 76 gewone vzw's en 9 internationale vzw's, wat wijst op een zekere mate van onduidelijkheid over het toepassingsgebied bij de fondsen. Het RSVZ deelde mee dat de aansluiting van deze vzw's intussen werd geschrapt. Door een informaticatechnische aanpassing zullen in de toekomst slechts aansluitingen mogelijk zijn voor een limitatieve lijst van juridische rechtsvormen.

In 2009 besloot het RSVZ om instellingen opgericht als "Organisme voor de financiering van Pensioenen" (OFP), die voorheen meestal als vzw waren opgericht, niet te onderwerpen aan de vennootschapsbijdrage, ook al waren ze onderworpen aan de vennootschapsbelasting. De DG Zelfstandigen was hiermee in 2010 aanvankelijk niet akkoord en twijfelde ook aan het standpunt dat vzw's buiten het toepassingsgebied van de wet vallen. Later sloot de DG zich aan bij het RSVZ-standpunt.

Het Rekenhof stelde vast dat de eerste voorwaarde moeilijk kan worden toegepast op buitenlandse instellingen, vennootschappen enz. Het is immers onduidelijk in welke mate ze vennootschappen volgens het Belgische handelsrecht zijn. Er moet dan worden gezocht naar de buitenlandse rechtsvorm en die moet worden vergeleken met de Belgische rechtsvormen. Daartoe ontbreekt een vergelijkende tabel in de nota's aan de socialeverzekeringsfondsen. Voor deze vennootschappen moet dan vooral een beroep worden gedaan op de tweede voorwaarde, de onderwerping aan de BNI/Ven. Die informatie krijgt het RSVZ pas laat van de FOD Financiën (zie punt 3.2.2.1). Het RSVZ engageert zich om aan de FOD Sociale Zekerheid een dergelijke vergelijkende tabel voor te leggen.

Het Rekenhof merkt ook op dat het RSVZ vennootschappen die door een overheid zijn opgericht en enkele specifieke rechtsvormen (Congolesse vennootschap, Europese Coöperatieve Vennootschap enz.) die dus geen verenigingen zijn, toch niet beschouwt als vennootschappen. In de praktijk wordt een aantal daarvan echter toch onderworpen aan de vennootschapsbijdrage, terwijl ze zogezegd niet voldoen aan de eerste voorwaarde. Dat duidt op interpretatieverschillen.

Zo vond het Rekenhof in het ARV 25 naamloze vennootschappen van publiek recht die niet waren aangesloten en 26 waar dit wel het geval was. Als gevolg van de audit loopt er momenteel bij het RSVZ hiervoor een opsporingsoperatie.

Om de verschillen in onderwerping aan enerzijds de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven en anderzijds de vennootschapsbijdrage in kaart te brengen, voerde het Rekenhof in juli 2013 een kruising uit tussen gegevens van het ARV van eind 2012 en bestanden van de FOD Financiën met vennootschappen onderworpen aan de rechtspersonenbelasting, de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven. Vertrekkende vanuit de gegevens van de FOD Financiën leverde dit 8.407 vennootschappen (met verschillende rechtstoestanden) op die waren onderworpen aan de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven maar die niet waren

²¹ Die rechtstoestand verwijst naar de situatie waarin de onderneming zich bevindt: juridische oprichting, normale toestand, stopzetting activiteit enz. 155 van de gevonden vennootschappen bevonden zich in een normale situatie waarvan 62 Belgische en 9 internationale vzw's.

aangesloten bij een socialeverzekeringsfonds. 406 hiervan waren niet opgenomen in het ARV²². Indien alleen rekening werd gehouden met vennootschappen in een normale toestand, zoals bekend in het ARV en met een effectieve aanslag bij de FOD Financiën, dan waren 1.019 vennootschappen wel bij het RSVZ bekend, maar niet aangesloten bij één van de fondsen of bij de Nationale Hulpkas²³. Hiervan voldoen 443 aan de eerste voorwaarde en 576 niet, waaronder 292 vzw's en 155 OFP's (bijlage 3). De audit wees uit dat er vooral problemen zijn bij de buitenlandse vennootschappen. Het werkelijke aantal fouten kan slechts worden vastgesteld na een controle van de verschillen door het RSVZ.

De verschillen bestaan ook in omgekeerde zin. Zo zijn er 107 vennootschappen die worden onderworpen aan de rechtspersonenbelasting (en dus niet de vennootschapsbelasting of BNI/Ven) en aan de vennootschapsbijdrage.

3.2 Aansluiting van vennootschappen

3.2.1 Verplichting tot aansluiting

De wet verplicht vennootschappen die aan de Belgische vennootschapsbelasting of de BNI/Ven onderworpen zijn, zich binnen drie maanden na hun oprichting of na het feit dat hen onderwerpt aan de BNI/Ven, aan te sluiten bij een socialeverzekeringsfonds.

Socialeverzekeringsfondsen moeten nieuwe aansluitingen onmiddellijk ter registratie aan het RSVZ melden, door de aansluiting in het ARV in te voeren. De aansluiting is pas definitief als het RSVZ ze heeft goedgekeurd.

Het bijhouden van een geïnformatiseerd bestand van de vennootschappen, het ARV, is een taak die werd opgelegd aan het RSVZ. Het bevat een kopie van de wettelijke gegevens van de KBO. Voorts bevat het informatie over de onderwerping, de aansluiting en de bijdrageplicht van de vennootschappen. Deze informatie komt van de Nationale Hulpkas en de socialeverzekeringsfondsen.

Het Rekenhof merkt op dat de plicht tot onmiddellijke aansluiting een probleem vormt voor het beperkte aantal buitenlandse vennootschappen. De informatie of ze al dan niet onderworpen zijn aan de BNI/Ven is pas na enkele jaren²⁴ beschikbaar. In die gevallen wordt aanvaard dat de aansluiting wordt uitgesteld tot die informatie beschikbaar wordt.

3.2.2 Controle op de aansluitingen door het RSVZ

3.2.2.1 Procedure

Het RSVZ heeft als taak de vennootschappen die zich niet tijdig vrijwillig aansluiten bij een socialeverzekeringsfonds, te detecteren en aan te schrijven. Als ze niet reageren, worden ze ambtshalve aangesloten bij de Nationale Hulpkas.

²² Bijna hoofdzakelijk vennootschappen onderworpen aan de BNI/Ven, al dan niet met een aanslag.

²³ Daarnaast waren er 58 vennootschappen zonder informatie in het ARV maar met een aanslag bij de belastingen, wat de vraag opwerpt of deze vennootschappen niet aan de vennootschapsbijdrage moeten worden onderworpen.

²⁴ De aangiftes voor de vennootschapsbelasting en BNI/Ven moeten pas worden ingediend na het jaar waarop ze betrekking hebben, waardoor dus ook de controle door de FOD Financiën met vertraging start. Pas na de afsluiting van die controle en het vestigen van een aanslag kan informatie worden doorgezonden over de onderwerping.

Uit de vergelijking van de KBO (het vroegere handelsregister) met het ARV kan worden nagegaan of vennootschappen daadwerkelijk werden aangesloten. Die controle verloopt gedeeltelijk geautomatiseerd, aangevuld met manuele controles waarbij gebruik wordt gemaakt van diverse publieke en private gegevensbronnen (het *Belgisch Staatsblad*, de Nationale Bank enz.) om de aktes van de vennootschappen te kunnen consulteren of om bijvoorbeeld na te gaan of een vennootschap nog actief is.

Sinds 2004 ontvangt het RSVZ ook elk kwartaal elektronische informatie over rechtspersonen onderworpen aan de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven die hun activiteit hebben stopgezet en jaarlijks informatie over de onderwerping van vennootschappen aan de BNI/Ven. Die informatie wordt niet alleen gebruikt in het kader van de controle op de tijdige aansluiting maar ook voor de opvolging van de vennootschappen bij de inning van de bijdragen.

De vennootschappen waarvoor de termijn voor de aansluiting nog niet is verstreken, krijgen een informatiebrief die aangeeft dat ze zich tegen de berekende vervaldatum moeten aansluiten bij een socialeverzekeringsfonds. Na drie maanden stuurt het RSVZ automatisch een ingebrekestelling naar de vennootschappen die nog niet vrijwillig zijn aangesloten. Als ze zich daarna nog niet aansluiten, stuurt het RSVZ 30 dagen na de verzending van de ingebrekestelling een bericht van ambtshalve aansluiting naar de Nationale Hulpkas. Tabel 2 vermeldt het aantal verstuurde brieven en ambtshalve aansluitingen.

Tabel 2 – Aantal aansluitingen (actieve vennootschappen) en brieven van 2008 tot 2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Aangesloten actieve vennootschappen	413.469	429.286	445.941	464.463	477.479
Aantal nieuwe opgerichte vennootschappen in het betrokken jaar	Nb.	29.946	31.087	32.444	28.253
Aantal informatiebrieven	24.995	22.511	23.258	23.648	18.787
Verschil (= aantal aansluitingen op eigen initiatief)	Nb.	7.435	7.829	8.796	9.466
% aansluiting op eigen initiatief	Nb.	24,8 %	25,2 %	27,1 %	33,5 %
Aantal ingebrekestellingen	6.776	5.730	5.544	5.703	5.102
Aantal ambtshalve aansluitingen	3.550	3.149	3.072	3.325	2.798
% ambtshalve aansluiting	Nb.	10,5 %	9,9 %	10,2 %	9,9 %

nb. = niet beschikbaar

Bron: RSVZ

3.2.2.2 Beperkte aansluitingen op eigen initiatief

Uit tabel 2 valt af te leiden dat een groot aantal van de vennootschappen zich pas aansluit nadat ze een informatiebrief of ingebrekestelling hebben ontvangen. In 2012 sloot ongeveer 33,5 % zich op eigen initiatief aan (het aantal nieuwe vennootschappen min het aantal informatiebrieven). Dat wijst erop dat de vennootschappen onvoldoende op de hoogte zijn

van deze verplichting. Het percentage ambtshalve aansluitingen ligt de laatste jaren rond de 10 %. Dat is weliswaar een verbetering in vergelijking met vroeger (28 % in 2002), maar 10 % bedraagt ruim het dubbele van de ambtshalve aansluitingen voor het sociaal statuut der zelfstandigen (4,5 % in 2012).

3.2.2.3 Tijdigheid van de aansluitingen

Omdat de bestuursovereenkomst van het RSVZ geen normen bevat voor de ingebrekestelling van niet tijdig aangesloten vennootschappen wordt dat niet gemeten en kan de tijdigheid van de ingebrekestellingen en de aansluiting van de vennootschappen niet worden nagegaan.

3.2.2.4 Afwijkende procedure voor buitenlandse vennootschappen

Buitenlandse vennootschappen zonder een exploitatiezetel in België krijgen een aangepaste informatiebrief. Daarin wordt gewaarschuwd dat een ingebrekestelling zal worden verstuurd met de vraag zich aan te sluiten bij een socialeverzekeringsfonds als blijkt dat de vennootschap is onderworpen aan de BNI/Ven. Deze vennootschappen worden voorlopig 'geblokkeerd'²⁵. Voor dergelijke vennootschappen onderzoekt het RSVZ na twee jaar en vervolgens alle volgende jaren manueel of ze zijn onderworpen. De behandeling van deze dossiers stuit op enkele problemen:

- De buitenlandse vennootschappen moeten worden onderworpen vanaf de datum van het feit dat hen onderwerpt aan de BNI/Ven. Die datum is niet bekend.
- De gegevens uit de KBO zijn soms onvolledig of onjuist waardoor de vennootschappen moeilijk kunnen worden aangeschreven.
- Een buitenlandse vennootschap kan zich in een toestand van vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie bevinden (zie verder) die ertoe leidt dat een aansluiting niet nodig is. Dat opvolgen is niet evident.
- Bij de buitenlandse vennootschappen controleert het RSVZ niet systematisch of ze voldoen aan de eerste voorwaarde (een vennootschap zijn).
- Doordat het RSVZ moet wachten op gegevens van de FOD Financiën bestaat het risico dat de vennootschap intussen geen activiteiten meer in België ontplooit en dus nog moeilijk bedragen kunnen worden ingevorderd.

3.2.2.5 Ontbrekende aansluitingen

Het Rekenhof stelde vast dat bepaalde vennootschappen die al geruime tijd geleden werden opgericht, niet in gebreke werden gesteld. Het RSVZ voerde in 2013 een eenmalige extra controle uit op vennootschappen die eind 2012 niet waren aangesloten. Uit een lijst met 789 rechtsvormen werden er 235 geselecteerd, op basis van de rechtsvorm, waarvan er alsnog 103 werden aangesloten.

Daarnaast vond het Rekenhof zelf beperkte verschillen tussen de gegevens van de FOD Financiën over de vennootschappen die aan de vennootschapsbelasting of BNI/Ven onderworpen zijn en het ARV (zie punt 3.1.2). Vennootschappen zijn soms onterecht niet aangesloten bij een socialeverzekeringsfonds. Omgekeerd betalen vennootschappen soms onterecht een vennootschapsbijdrage. Die verschillen hebben verscheidene oorzaken.

²⁵ In het verleden werd dezelfde procedure gevolgd als voor de binnenlandse vennootschappen maar dit leidde tot veel schrapingen van de aansluiting nadat een bericht van niet-onderwerping werd ontvangen.

- Er zijn veel problemen met ontbrekende en verkeerde gegevens in de KBO. De RSVZ geeft de vastgestelde fouten wel door aan de Kruispuntbank en volgt dit op, maar kan niet alle fouten detecteren.
- Daarnaast werden vennootschappen teruggevonden die wel bestaan in de KBO maar niet in het ARV. Dat wijst op fouten in de overdracht van gegevens van de KBO naar het ARV. Voorts worden vennootschappen teruggevonden in het ARV waarvoor het RSVZ geen beslissing heeft genomen.
- De dossierbeheerders kunnen dossiers onder bepaalde voorwaarden tijdelijk of definitief blokkeren. Uit het eerder vermeld onderzoek van het RSVZ bleken 26 op 45 tijdelijk geblokkeerde dossiers onterecht. Bij de definitief geblokkeerde dossiers was dit het geval voor 11 op 59. Het Rekenhof stelt voor voorlopige blokkeringen via strikte richtlijnen te beperken, het gebruik ervan degelijk te motiveren en ze maandelijks op te volgen.

Hoewel het aantal niet-aangesloten gevallen vrij beperkt zal zijn, moeten ze zoveel mogelijk worden vermeden. De controles moeten sluitender worden gemaakt. Het RSVZ licht toe dat dossierbeheerders beter zullen worden aangestuurd via de verdere uitrol van het elektronische dossier. Hierbij zouden onder andere geblokkeerde dossiers automatisch opnieuw op de takenlijst van een dossierbeheerder verschijnen op een bepaald tijdstip of na een bepaalde wijziging die ertoe leidt dat het dossier moet worden onderzocht.

Dit is echter onvoldoende. Jaarlijks kan zeker de vergelijking worden gemaakt met gegevens van andere instanties, zoals de jaarrekeningen bij de Nationale Bank, de btw-gegevens bij de FOD Financiën en de werkgeversangiften bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) die duiden op een actieve vennootschap. Het RSVZ gaf intussen aan om jaarlijks een controle uit te voeren met de gegevens bij de Nationale Bank. Uiteraard is ook een regelmatige kruising met de vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting, BNI/Ven en zelfs de rechtspersonenbelasting aan te bevelen. Dat gaat verder dan de manuele controle met de periodieke en partiële gegevens die nu elektronisch worden verkregen. Het Rekenhof stelt voor dat de FOD Financiën periodiek een geactualiseerd bestand ter beschikking stelt van alle vennootschappen met de opgave aan welke belasting ze zijn onderworpen, met eventueel nog aanvullende informatie of al dan niet een aanslag werd gevestigd, de vennootschap inactief is enz. De gegevensstroom vanuit de FOD Financiën zou dus moeten worden uitgebreid, eventueel op basis van een wettelijke omkadering.

3.2.2.6 Controle op de tweede voorwaarde

Landbouwvennootschappen, vennootschappen met een sociaal oogmerk en bosbouwgroepen zijn onder bepaalde voorwaarden niet onderworpen aan de vennootschapsbelasting ook al is aan de eerste voorwaarde (een vennootschap zijn) voldaan. Deze vennootschappen moeten een bewijs van niet-onderwerping van de FOD Financiën aan het RSVZ voorleggen.

Dergelijke bewijzen zijn echter nooit definitief. Uit de kruising van het ARV met de gegevens van de FOD Financiën kwamen landbouwvennootschappen en vennootschappen met een sociaal oogmerk naar voren die wel onderworpen waren aan de vennootschapsbelasting maar niet aan de vennootschapsbijdrage. Ook het omgekeerde komt voor. De bovenvermelde aanvullende informatiestroom vanuit de FOD Financiën zou voor dat probleem een oplossing kunnen bieden en maakt het mogelijk steeds a posteriori de tweede voorwaarde te controleren. In afwachting van een dergelijke informatiestroom, zal het RSVZ

zelf bestanden opvragen bij de FOD Financiën met betrekking tot deze rechtsvormen om op de hoogte te zijn van veranderingen in de onderwerping aan de vennootschapsbelasting.

3.2.2.7 Controle op onterechte aansluitingen

Het RSVZ controleert vooral op ontbrekende aansluitingen, maar niet op onterechte aansluitingen. Ten gevolge van een verkeerde interpretatie van de regelgeving of een te lakse houding bij de fondsen kunnen vennootschappen onterecht worden aangesloten. De uitgebreidere fiscale informatie van de FOD Financiën zou voor een aanvullende controle kunnen worden gebruikt om dergelijke fouten te detecteren (zie punt 3.1.2).

3.2.2.8 Geen ingebrekestelling in geval van vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie

Voor vennootschappen in vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie hoeft geen ingebrekestelling te worden verstuurd. Uit zijn controles leidt het Rekenhof af dat als het RSVZ over voldoende bewijsmateriaal beschikt, dat inderdaad ook niet gebeurt. Het RSVZ past dit principe echter niet alleen toe in die gevallen maar ook bij laattijdige detectie, waar er jaren kunnen zijn waarvoor in principe de bijdrage verschuldigd is omdat de vennootschap zich toen niet in een dergelijke situatie bevond. Hoewel deze procedure uit praktische overwegingen (de beperkte kans tot inning van de schuld) kan worden gemotiveerd, leidt ze tot een verschil in behandeling met vennootschappen die in het verleden wel werden aangesloten maar zich nu in dezelfde toestand bevinden en waarvoor wel de nodige stappen tot invordering gevolgd moeten worden.

Het Rekenhof stelde ook vast dat de ingebrekestelling niet wordt verstuurd bij laattijdige detectie van een vennootschap waarbij uit de elektronische informatie aangeleverd door de FOD Financiën blijkt dat ze niet actief is. In dat geval gaat het om een slapende vennootschap. Er bestaat voor die gevallen geen wettelijke basis om de aansluitingsprocedure niet voort te zetten.

3.2.2.9 Gelijklopende procedure met de FOD Financiën

Het Rekenhof stelde in een eerder verslag²⁶ vast dat de KBO ook het startpunt vormt voor de aanvulling van het rechtspersonenbestand waarin de FOD Financiën alle vennootschappen opneemt die onderworpen zijn aan de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven. De FOD Financiën stelt hierbij net als het RSVZ dezelfde problemen vast met de nauwkeurigheid van de gegevens in de Kruispuntbank. Ook de FOD heeft speciale controleprocedures ingevoerd om de ontvangen informatie in de eigen bestanden te verbeteren en de KBO te doen aanpassen.

Voor de detectie van vennootschappen doen de FOD Financiën en het RSVZ dus hetzelfde, met dit verschil dat het toepassingsgebied van de vennootschapsbijdrage licht afwijkt van dat van de vennootschapsbelasting en de BNI/Ven. De afzonderlijke detectieprocedure voor de vennootschapsbijdrage is ingegeven doordat de bijdrage moet worden betaald vóór 1 juli van elk bijdragejaar. De aangifte voor de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven gebeurt daarentegen ruim na de afsluiting van het boekjaar²⁷.

²⁶ Rekenhof, *Aanpak van belastingplichtigen die geen aangifte indienen*. Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, Brussel, juni 2012. Ter beschikking op www.rekenhof.be.

²⁷ Zo moet de aangifte van een vennootschap met een boekjaar afgesloten op 31 december 2012 ten laatste op 15 september 2013 worden ingediend.

3.3 Bepaling van de hoogte van de bijdrage

3.3.1 Procedure

Vanaf het bijdragejaar 2004 bepaalt een koninklijk besluit jaarlijks het bedrag van de bijdrage en een hoger bedrag voor die vennootschappen waarvan het balanstotaal van het voorlaatste afgesloten boekjaar een bepaald grensbedrag overschrijdt. Ook dit grensbedrag wordt dan vastgelegd. Bijlage 1 bevat het overzicht van alle bedragen.

Het balanstotaal dat als referentie dient, is volgens het koninklijk besluit van 15 maart 1993 de totale boekwaarde van de activa zoals blijkt uit het balansschema dat vastgesteld is bij koninklijk besluit op grond van artikel 92, § 1, van het Wetboek van Vennootschappen. Deze verwijzing is echter onvolledig en houdt geen rekening met vennootschappen die op basis van een andere reglementering een afwijkend schema opstellen en indienen²⁸.

Om de balanstotalen vast te stellen, ontvangt het RSVZ elk jaar een cd-rom van de Nationale Bank met de balanstotalen voor alle ingediende genormaliseerde jaarrekeningen en een aantal afzonderlijke bestanden van niet-genormaliseerde jaarrekeningen (bv. kredietinstellingen). Voor deze niet-genormaliseerde rekeningen moet het RSVZ het balanstotaal manueel opzoeken bij de balanscentrale van de Nationale Bank en zo nodig omzetten in euro. Bij de niet-genormaliseerde rekeningen wordt het balanstotaal niet opgezocht in geval van een stopzetting van de activiteit (bv. vereffening). Dat is niet aangewezen omdat een stopzetting achteraf nog kan worden opgeheven.

De informatie over het balanstotaal en de jaarlijkse bijdrage wordt ingevoerd in het ARV en doorgestuurd naar de fondsen. Zo kunnen zij hun inkohieringen correct uitvoeren en hun vervalddagberichten opstellen.

Om de bevoegde minister in staat te stellen jaarlijks de bijdrage en het balanstotaal te bepalen, voert het RSVZ simulaties uit op basis van een voorlopige versie van bovenvermelde cd-rom. Die gegevens kunnen ook worden gebruikt om voorlopige statistieken aan te maken. De jaarlijkse bepaling van de hoogte van de bijdragen en het balanstotaal vormt één van de voordelen van de inning van de vennootschapsbijdrage in het stelsel der zelfstandigen. Jaarlijks kunnen, via een koninklijk besluit, de bedragen worden aangepast met het oog op de gewenste opbrengst. Nu is wel het wettelijke maximumbedrag van 868 euro (zie 2.1.3) voor de vennootschappen met een groot balanstotaal bereikt. Nieuwe verhogingen (althans voor de grote bijdrage) vereisen een wetswijziging.

3.3.2 Ontbrekende balanstotalen

De Nationale Bank telde in 2012 op basis van de balansgegevens van vennootschappen met een boekhouding afgesloten in de loop van 2010 of eind 2010, 368.194 vennootschappen. Het jaarverslag 2012 van het RSVZ vermeldt 477.479 actieve aangesloten vennootschappen. Voor ruim 100.000 vennootschappen is er dus geen informatie over het balanstotaal beschikbaar. Bij het ontbreken van informatie wordt altijd de kleine bijdrage gevraagd.

²⁸ Zo kan voor de kredietinstellingen worden verwezen naar artikel 44 van de wet van 22 maart 1993 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen. Los hiervan worden wel alle balansgegevens opgevraagd.

Om een zicht te krijgen op de problematiek vergeleek het Rekenhof een bestand van eind 2012 van vennootschappen met een normale toestand uit het ARV en aangesloten bij een socialeverzekeringsfonds (in totaal 503.496 records²⁹) met het bestand van de Nationale Bank. Voor 153.897³⁰ vennootschappen waren geen balansgegevens voorhanden en wordt, voor zover de bijdrage verschuldigd is, de kleine bijdrage gevraagd. Dit vertegenwoordigt 30,6 % van de onderzochte populatie. Een overzicht van deze verschillen per rechtsvorm werd in bijlage 2 toegevoegd. Meerdere oorzaken liggen aan de basis van het verschil:

- Voor nieuwe vennootschappen is de eerste twee jaar na de aansluiting nog geen jaarrekening beschikbaar op basis van de criteria uit de regelgeving. Op basis van de statistieken van het RSVZ kan worden aangenomen dat jaarlijks ongeveer 30.000 vennootschappen worden opgericht die worden onderworpen aan de vennootschapsbijdrage. Over twee jaar betreft het dus ongeveer 60.000 vennootschappen. De regelgeving bevat dus indirect een soort korting voor de eerste jaren. Ook in het geval van een fusie van twee vennootschappen naar een nieuwe vennootschap (met een nieuw ondernemingsnummer) is ook geen vorig balanstotaal bekend en wordt dus ook voor de eerste jaren een kleine bijdrage gevraagd.
- Uit de documentatie bij de Nationale Bank kan worden afgeleid dat bepaalde vennootschappen³¹ geen jaarrekening hoeven in te dienen. Dat kan ertoe leiden dat deze vennootschappen aan de kleine bijdrage worden onderworpen hoewel ze voldoen aan de criteria om de grote bijdrage te betalen.
- Vennootschappen kunnen bewust geen jaarrekening indienen. Dergelijke vennootschappen worden aldus “beloond” voor het niet-naleven van de publicatievoorschriften. Daartegen bestaan wel sancties³².
- Vennootschappen kunnen hun jaarrekening ook te laat indienen. Ze moeten daarvoor wel een boete (tot 1.200 euro) aan de Nationale Bank betalen, maar op het vlak van de vennootschapsbijdrage wordt geen regularisatie doorgevoerd.

De Nationale Hulpkas legde de problematiek van de ontbrekende balansgegevens eind 2008 voor aan de werkgroep Reglementering (zie punt 4.4.2). Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de FOD Sociale Zekerheid, het RSVZ en de fondsen. Die suggereerde als oplossing om bij ontbrekende balansgegevens de grote bijdrage te vragen en ook om via de gegevens van de FOD Financiën het balanstotaal te weten te komen. Vennootschappen moeten immers ook het balanstotaal vermelden op de aangifte in de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven, zelfs als ze geen jaarrekening indienen. De FOD Financiën beschikt aldus in principe over de informatie om de differentiëring toe te passen.

²⁹ Het verschil met de gegevens in het jaarverslag van 2012 ligt bij een andere wijze van selectie.

³⁰ Hierin zitten ook vennootschappen die niet voldoen aan de eerste voorwaarde (zoals vzw's) maar die toch werden aangesloten.

³¹ Kleine vennootschappen waarvan de vennoten onbepaald aansprakelijk zijn (vennootschappen onder firma, gewone commanditaire vennootschappen en coöperatieve vennootschappen met onbepaalde aansprakelijkheid), grote vennootschappen waarvan de vennoten onbepaald aansprakelijk zijn en geen enkele vennoot een rechtspersoon is en landbouwvennootschappen.

³² Strafrechtelijke sancties (tegen de bestuurders), burgerrechtelijke sancties (vanwege derden) en gerechtelijke sancties (de ontbinding van de vennootschap). De wet van 15 juli 2013 houdende dringende bepalingen inzake fraudebestrijding laat toe dat de KBO de inschrijving van de vennootschap schrapt als die gedurende drie jaar geen jaarrekening bij de Nationale Bank heeft ingediend of niet aan bepaalde criteria voldoet.

3.3.3 Buitenlandse vennootschappen

Buitenlandse vennootschappen die in België een bijkantoor hebben (en elke buitenlandse vennootschap waarvan de effecten in België genoteerd zijn) moeten hun jaarrekeningen en in voorkomend geval hun geconsolideerde jaarrekeningen, indien bij de Nationale Bank. Ze komen in de groep van de niet-genormaliseerde rekeningen (973 voor de bijdrage van 2012) waarvoor het balanstotaal moet worden opgezocht.

Sommige ervan dienen echter een geconsolideerde jaarrekening in zonder uitsplitsing van de activiteiten per land. Dit kan tot gevolg hebben dat het bijkantoor in België een verhoogde vennootschapsbijdrage moet betalen terwijl de interne balans van het bijkantoor onder de wettelijke grens ligt. Als oplossing werd voorgesteld dat uitzonderlijk toch een niet-gepubliceerde balans van het bijkantoor mag worden gebruikt als daaruit blijkt dat het balanstotaal lager ligt dan het grensbedrag. In geen geval mag het socialeverzekeringsfonds zelf een jaarrekening deconsolideren; het moet aandringen op het indienen van een afzonderlijke balans voor het Belgische bijkantoor bij de Nationale Bank.

Voor de omrekening van een jaarrekening opgesteld in een vreemde munt gebruikt het RSVZ de koers op 1 januari van het bijdragejaar, onafhankelijk van de datum van de afsluiting van het boekjaar. Zowel voor het gebruik van de niet-gepubliceerde balans van een bijkantoor als voor de manier van omrekening ontbreekt een wettelijke basis.

3.4 Inkohiering van de bijdrage

Zodra de belastingplichtige vennootschap bekend is, het bedrag vaststaat en de schuld opeisbaar is, moeten de socialeverzekeringsfondsen de bijdrage inkohieren en dus een vordering boeken. De inkohiering wordt tijdelijk of definitief stopgezet als de vennootschap zich kan beroepen op een inactiviteit of zich in vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie bevindt. Bij een vrijstelling voor een jonge personenvennootschap wordt wel altijd een bijdrage ingekohierd maar wordt die na ontvangst en goedkeuring van de aanvraag tot vrijstelling niet gevorderd door de gelijktijdige registratie van de vrijstelling.

Voor de kleine groep buitenlandse vennootschappen onderworpen aan de BNI/Ven zijn de instructies en standpunten van het RSVZ en de FOD Sociale Zaken onduidelijk, meer bepaald over de vraag of de fondsen bij een nieuwe aansluiting al of niet hoeven te wachten op de informatie van de FOD Financiën over de eventuele onderwerping aan de BNI/Ven. Deze keuze kan nochtans een weerslag hebben op het aanrekenen van verhogingen of zelfs het verjaren van de vorderingen.

In een nota stelt het RSVZ dat als er drie jaar lang geen onderwerping aan de BNI/Ven is, de vennootschap geacht wordt ook voor de volgende jaren niet onderworpen te zijn. Vanaf dan hoeven deze dossiers niet meer te worden opgevolgd. De fondsen krijgen jaarlijks een lijst van het RSVZ van de vennootschappen die aan deze voorwaarde voldoen. In de praktijk komt het echter voor dat vennootschappen na enkele jaren toch door de FOD Financiën worden onderworpen. Het Rekenhof stelt voor de instructie aan deze realiteit aan te passen.

3.5 Situaties zonder bijdrageplicht

3.5.1 Algemeen

Zoals hierboven al vermeld, bestaan er drie situaties waarin de vennootschapsbijdrage niet is verschuldigd of een vrijstelling wordt verleend:

1. De vennootschap bevindt zich in vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie.
2. De vennootschap kan door middel van een attest uitgereikt door de FOD Financiën bewijzen dat ze gedurende één of meer volledige kalenderjaren geen handels- of burgerrechtelijke activiteit heeft uitgeoefend.
3. De vennootschap is ingeschreven als handelsonderneming in de KBO, werd opgericht na 1 januari 1991 en bevindt zich in de eerste drie jaar van haar onderwerping, te rekenen vanaf het jaar van haar oprichting als personenvennootschap.

In het verslag worden deze uitzonderingen beschreven als vrijstellingen.

Voor een optimaal beheer van de vennootschapsbijdrage is voldoende beheersinformatie nodig. Er is alleen beheersinformatie beschikbaar over het bedrag aan vrijstellingen voor jonge personenvennootschappen. Over het aantal en het bedrag aan vorderingen bij de andere vrijstellingen bestaat geen informatie. De DG Zelfstandigen gaf aan deze lacune vanaf 1 januari 2014 weg te werken door de fondsen aangepaste statistieken te vragen.

Het RSVZ heeft geprobeerd die informatie te verkrijgen naar aanleiding van de differentiëring van de vennootschapsbijdrage. De socialeverzekeringsfondsen kunnen elektronisch informatie terugsturen naar het RSVZ als ze menen dat de bijdrage niet hoeft te worden betaald of een ander bedrag is verschuldigd (bv. de vennootschap geeft het bewijs van een lager balanstotaal). De gegevens die de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas hebben ingevoerd zijn echter incorrect en onvolledig. De reden hiervoor ligt bij de onduidelijkheid van de instructies die aan de fondsen werden verstrekt en het gebrek aan controle en opvolging. De ontvangen informatie wordt verder niet benut.

3.5.2 Vennootschappen in vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie

3.5.2.1 Inhoud van de vrijstelling

Vennootschappen hoeven de bijdrage niet te betalen vanaf het jaar waarin ze:

- failliet werden verklaard door een vonnis van de rechtbank van koophandel;
- zich in vereffening bevinden;
- het voorwerp uitmaken van een gerechtelijke reorganisatie die door de rechtbank van koophandel werd gehomologeerd en niet werd vernietigd of ontbonden.

In het eerste en tweede geval vloeit de vrijstelling voort uit het verplicht stopzetten van de economische activiteit van de vennootschap. In het derde geval wordt vrijstelling verleend aan ondernemingen in moeilijkheden waarvoor de wetgever specifieke rechtstoestanden heeft gecreëerd. Deze ondernemingen kunnen hun betalingen voor een bepaalde periode opschorten volgens een vastgesteld plan of akkoord. Het Rekenhof stelde vast dat er vooral problemen zijn met de vrijstelling voor de gerechtelijke reorganisatie, die bij de wet op de continuïteit van de ondernemingen werd ingevoerd en het gerechtelijk akkoord vervangt.

3.5.2.2 *Invoering van het begrip gerechtelijke reorganisatie*

De term “gerechtelijke reorganisatie” werd pas in de regelgeving van de vennootschapsbijdrage ingevoerd met ingang van 3 februari 2010³³ terwijl ze op basis van de wet op de continuïteit van de ondernemingen al van toepassing was vanaf 1 april 2009. In principe mocht de vrijstelling dus niet worden toegepast op vennootschappen in gerechtelijke reorganisatie tussen 1 april 2009 en 2 februari 2010. Bij gebrek aan een eenduidig advies vanwege de DG Zelfstandigen stelden de socialeverzekeringsfondsen bij brief van 9 maart 2011 de gerechtelijke reorganisatie gelijk met het tevoren bestaande gerechtelijk akkoord (of concordaat), zodat geen vennootschapsbijdrage is verschuldigd als een vennootschap zich tijdens deze periode in een staat van gerechtelijke reorganisatie bevindt.

Een belangrijker probleem was dat de wijziging van “gerechtelijk akkoord” door “gerechtelijke reorganisatie” geen rekening hield met het verschil in draagwijdte en de rechtsgevolgen van deze toestand. Het gaat vooral om een verschillend tijdstip binnen de procedures waarop de vrijstelling van de bijdrage mogelijk wordt. De regelgeving en de instructies aan de fondsen moesten in principe worden aangepast.

Dit werd opgevangen door beide begrippen gelijk te stellen. Om dit een wettelijk kader te geven moest artikel 3, § 1, van het koninklijk besluit van 15 maart 1993 worden aangepast. Deze aanpassing werd in een op 10 juni 2014 ondertekend koninklijk besluit doorgevoerd (zie antwoord van de minister in bijlage 8).

3.5.2.3 *Bijdragen betaald vóór de vermelde toestand*

Volgens de regelgeving kan een al betaalde vennootschapsbijdrage niet worden terugbetaald in geval van faillissement, gerechtelijke reorganisatie of vereffening. Volgens de interpretatie van de DG Zelfstandigen mag de bijdrage niet worden teruggestort, als ze werd betaald voordat de vennootschap zich in één van de vermelde situaties bevond. Gebeurde de betaling hierna, dan mag ze wel worden teruggestort.

Een ander aspect betreft de billijkheid van bovenvermelde beperking tot terugbetaling. In een parlementaire vraag³⁴ werd opgemerkt dat bovenstaande interpretatie vennootschappen die te goeder trouw zijn en altijd stipt hun betalingen uitvoeren, zou kunnen benadelen ten opzichte van vennootschappen die hun sociale verplichtingen minder nauwgezet naleven. De minister beloofde dat een aanpassing van regelgeving zou worden onderzocht.

De werkgroep Reglementering stelde eind 2008 voor de regelgeving aan te passen conform het voormelde standpunt van DG zelfstandigen, wat echter niet is gebeurd. Het Rekenhof stelt voor om minimaal de wetgeving te verduidelijken op basis van de aangehouden interpretatie.

3.5.2.4 *Opvolging*

Sinds 2004 mogen de fondsen geen bewijs meer vragen van de vennootschappen om hun toestand aan te tonen. De opvolging is arbeidsintensief want de fondsen moeten zelf proactief op zoek gaan naar informatie over de rechtstoestand van de bij hen aangesloten ven-

³³ Op basis van een koninklijk besluit van 19 december 2010. Deze wijziging werd doorgevoerd door de FOD Justitie zonder overleg met de DG Zelfstandigen van de FOD Sociale Zekerheid.

³⁴ *Parl. St.* Senaat, V&A, B3-50, zitting 2004, vraag nr. 3-3271 van 25 augustus 2005.

nootschappen (via het *Belgisch Staatsblad*, private data-aanbieders enz.) Enkel de gegevens van de KBO gebruiken, is minder aangewezen omdat die vertraagd worden ingegeven. De opvolging van de rechtstoestand van een buitenlandse vennootschap is niet eenvoudig, als de vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie van die vennootschap moet worden bewezen door buitenlandse verantwoordingsstukken.

3.5.3 Inactieve vennootschappen

3.5.3.1 Inhoud van de vrijstelling

Voor niet-actieve vennootschappen werd in 1997 een pragmatische oplossing uitgewerkt die met de wet van 25 januari 1999 houdende sociale bepalingen een wettelijke basis kreeg. De vennootschappen moeten via een attest van de FOD Financiën kunnen bewijzen dat ze gedurende één of meer volledige kalenderjaren geen enkele handels- of burgerrechtelijke activiteit hebben uitgeoefend. De FOD Financiën moet gratis de nodige inlichtingen en attesten verstrekken. De toepassing van deze vrijstelling gaat gepaard met een aantal moeilijkheden.

3.5.3.2 Attest slechts a posteriori te verkrijgen

Omdat de aangifte voor de vennootschapsbelasting en de BNI/Ven pas ruim na de afsluiting van het boekjaar wordt ingediend, kan de FOD Financiën het attest uiteraard slechts a posteriori toekennen. De fondsen moeten in principe dus eerst de bijdragen inkohieren (of invorderen) en innen om ze daarna het volgende jaar na ontvangst van het attest terug te betalen. De werkgroep Reglementering kwam eind 2008 overeen dat de inning van de vennootschapsbijdrage voor een jaar kan worden uitgesteld in afwachting van het attest. Er ontbreekt echter een formele nota met duiding over deze uitzonderlijke werkwijze.

3.5.3.3 Beoordeling van de inactiviteit door de FOD Financiën

De onduidelijkheid over het begrip burger- of handelsrechtelijke activiteit leidt er soms toe dat geen attest kan worden verkregen van de fiscale administratie. Zo zou voor de ene controledienst volstaan dat er in de betrokken periode geen omzet werd gerealiseerd, terwijl er voor de andere nog altijd een activiteit is als bijvoorbeeld nog afschrijvingen worden toegepast. Een bijkomend probleem is dat een vennootschap niet in beroep kan gaan tegen een beslissing om dit attest niet uit te reiken. Daarnaast wezen de DG Zelfstandigen en de Nationale Hulpkas op attesten waarbij het ontbreken van een burgerlijke- of handelsrechtelijke activiteit niet correct wordt bevestigd.

Uit de administratieve onderrichtingen van de FOD Financiën blijkt dat de niet-activiteit moet worden beoordeeld met eenvoudige objectieve criteria. Die criteria moeten echter in het licht van de feitelijke omstandigheden eigen aan ieder geval worden toegepast. Hoewel een aantal voorbeelden worden gegeven, leidt dat ertoe dat de controleur elk geval afzonderlijk moet beoordelen.

Wegens de blijvende interpretatiemoeilijkheden stelde de werkgroep Reglementering in 2008 ten slotte voor om in de regelgeving “burgerlijke of commerciële activiteit” te vervangen door louter “activiteit”. Tot nu toe is dit echter niet gebeurd.

3.5.3.4 *Afwijkende procedures*

In afwijking van de algemene regel werden alternatieve procedures toegestaan op basis van nota's aan de fondsen, vaak ingegeven door pragmatische redenen. Zo wordt in het geval van het eerste onvolledige jaar (van oprichting) een btw-attest aanvaard waaruit blijkt dat geen activiteit werd uitgeoefend. Indien niet onderworpen aan de btw, wordt een vermelding in de oprichtingsakte of statuten aanvaard waaruit blijkt dat de activiteiten pas in het volgende kalenderjaar aanvangen. Daarnaast volstaat ook een elektronische mededeling van de FOD Financiën waaruit de stopzetting van de activiteiten van een vennootschap blijkt. Dat biedt vooral een oplossing voor de slapende vennootschappen. Deze afwijkende of alternatieve procedures hebben echter geen wettelijke basis en kunnen soms leiden tot ongelijke behandeling van vennootschappen.

3.5.4 **Vrijstelling voor jonge personenvennootschappen**

3.5.4.1 *Inhoud van de vrijstelling*

Jonge personenvennootschappen worden vrijgesteld voor de eerste drie jaar van hun onderwerping, te rekenen vanaf het jaar van hun oprichting³⁵. Dit had tot doel ze voldoende zuurstof te geven bij de start. De vrijstelling kan worden verleend als:

- de vennootschap een personenvennootschap is onderworpen aan de vennootschapsbijdrage, dus geen naamloze of commanditaire vennootschap of gelijkaardige buitenlandse vennootschap;
- de vennootschap is ingeschreven als handelsonderneming in de KBO;
- de zaakvoerder of zaakvoerders, evenals de meerderheid van hun werkende vennoten die geen zaakvoerder zijn, in de tien jaar voor de oprichting van de vennootschap, ten hoogste drie jaar zelfstandige zijn geweest volgens de Belgische regelgeving³⁶.

Deze drie voorwaarden moeten gedurende de hele periode van drie jaar zijn vervuld. De fondsen (en de Nationale Hulpkas) moeten de voorwaarden dus continu opvolgen. Daarvoor kunnen ze beroep doen op informatie uit de KBO. Daarnaast volgt het RSVZ de wijzigingen naar een commanditaire of naamloze vennootschap op en waarschuwt het zo nodig het betrokken fonds. Voor de controle op de loopbaan van de zelfstandigen gebruiken de fondsen een toepassing binnen het ARV van het RSVZ.

Van de vrijstelling wordt vrij veel gebruikgemaakt. Tussen 1996 en 2012 werd jaarlijks gemiddeld 4,9 miljoen euro vrijgesteld op een gemiddeld bedrag aan bruto-inkohieringen van 147,3 miljoen euro, zijnde 3,3 %³⁷. Dit percentage blijft vrij constant over de jaren heen. Over het aantal vrijstellingen dat wordt toegekend bestaan geen afzonderlijke cijfers. Het Rekenhof heeft op basis van de statistieken van het RSVZ wel een schatting kunnen maken voor 2012: ongeveer 21.469 voor de kleine bijdrage en 47 voor de grote bijdrage, in totaal dus ongeveer 21.516.

³⁵ Een nota van 29 september 1999 bepaalt dat het jaar van de verwerving van de rechtspersoonlijkheid als startjaar wordt beschouwd in plaats van het jaar van oprichting, om de logische reden dat pas vanaf dan de vennootschapsbijdrage verschuldigd is. Bij de aanpassing van de wet van 30 december 1992 in 2012 werd dit euvel niet rechtgezet.

³⁶ Het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen.

³⁷ Bedragen berekend op de bijdragen en verhogingen aan 100 % (stelsel en beheer). In 2012 was dit 7,6 miljoen euro op 216,6 miljoen euro aan bruto-inkohieringen.

3.5.4.2 Controle van de voorwaarde met betrekking tot de zaakvoerders en de werkende vennoten

Ondanks de eerder vermelde middelen om de voorwaarden te controleren is het voor de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas niet vanzelfsprekend deze dossiers op te volgen. Ze moeten in principe voor elke vennootschap die werd vrijgesteld, continu opvolgen of er geen wijziging optreedt waardoor het recht op vrijstelling vervalt. Belangrijk daarbij zijn wijzigingen bij de zaakvoerders en de werkende vennoten. De inspectie van de DG Zelfstandigen maakt geregeld opmerkingen over de gebrekkige opvolging van deze dossiers, mogelijk door een gebrek aan standaardisatie. Het Rekenhof vond geen concrete richtlijnen voor het opvolgen van deze dossiers.

Daarnaast bestaat er een praktisch probleem. De socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas kunnen niet nagaan in welke mate er sprake is van een 'werkende' vennoot. Als een vennoot zelfstandige blijkt te zijn geweest, dan zegt dit niets over de concrete activiteit van de betrokkene in de vennootschap zelf. Hiervoor is informatie nodig over de herkomst van de inkomsten van de betrokkene waarvoor uitgebreide inzage nodig is in de fiscale gegevens. Dat leidt er in de praktijk toe dat de Nationale Hulpkas zich bij de controle van deze voorwaarde alleen concentreert op de zaakvoerders en bestuurders van de vennootschap.

Het Rekenhof merkt ook op dat vennootschappen die zaakvoerder zijn in een personenvennootschap niet worden meegeteld bij de bepaling van het aantal personen (zaakvoerder en werkende vennoten) dat meer dan drie jaar als zelfstandige in de tien jaar voor de oprichting van de personenvennootschap werkzaam was. De reden hiervoor is dat de regelgeving expliciet verwijst naar de onderwerping als zelfstandige, wat voor vennootschappen niet het geval is. Dergelijke vennootschappen kunnen zelf zaakvoerders of werkende vennoten hebben die hieraan zijn onderworpen. Ook een vaste vertegenwoordiger van een dergelijke vennootschap die geen zaakvoerder of werkend vennoot is en die meer dan drie jaar onderworpen is geweest in de tien jaar voor de oprichting van de vennootschap, vormt geen beletsel voor de vrijstelling van bijdrageplicht.

3.5.4.3 Buitenlandse vennootschappen

De vrijstelling kan om de volgende redenen moeilijk worden toegepast voor de buitenlandse personenvennootschappen.

- Het is niet altijd duidelijk welke buitenlandse vennootschappen beschouwd kunnen worden als een personenvennootschap. Een lijst van alle buitenlandse vennootschapsvormen in de omliggende landen die overeenstemmen met de Belgische personenvennootschappen bestaat niet.
- Als oprichtingsdatum wordt gekeken naar de datum waarop de vennootschap in het buitenland is opgericht en niet naar de startdatum van de activiteiten in België. Om een vrijstelling te genieten moet de Belgische vestiging binnen drie jaar na de oprichtingsdatum van de buitenlandse vennootschap van start gaan.
- Voor de buitenlandse vennootschappen is het niet vanzelfsprekend dat de zaakvoerders en werkende vennoten onderworpen zijn aan het zelfstandige statuut op basis van de Belgische reglementering.
- De onderwerping aan de BNI/Ven en dus aan de vennootschapsbijdrage is pas na enkele jaren bekend. Een eventuele vrijstelling moet dus meestal a posteriori worden toegepast.

3.6 Inning van de vennootschapsbijdrage

3.6.1 Aanrekenen van verhogingen

Het gedeelte van de bijdragen dat niet tijdig wordt betaald, moeten de fondsen ambtshalve verhogen met 1 % per kalendermaand vertraging. Tussen 1999 en 2012 kohierden de fondsen jaarlijks gemiddeld 5,9 miljoen euro aan verhogingen in (gemiddeld 4,3 % ten opzichte van de bijdragen van dat jaar). In 2012 was dat nog maar 2,98 miljoen euro (of 1,4 %) door de betere inkohiering en de vermindering van het debetsaldo.

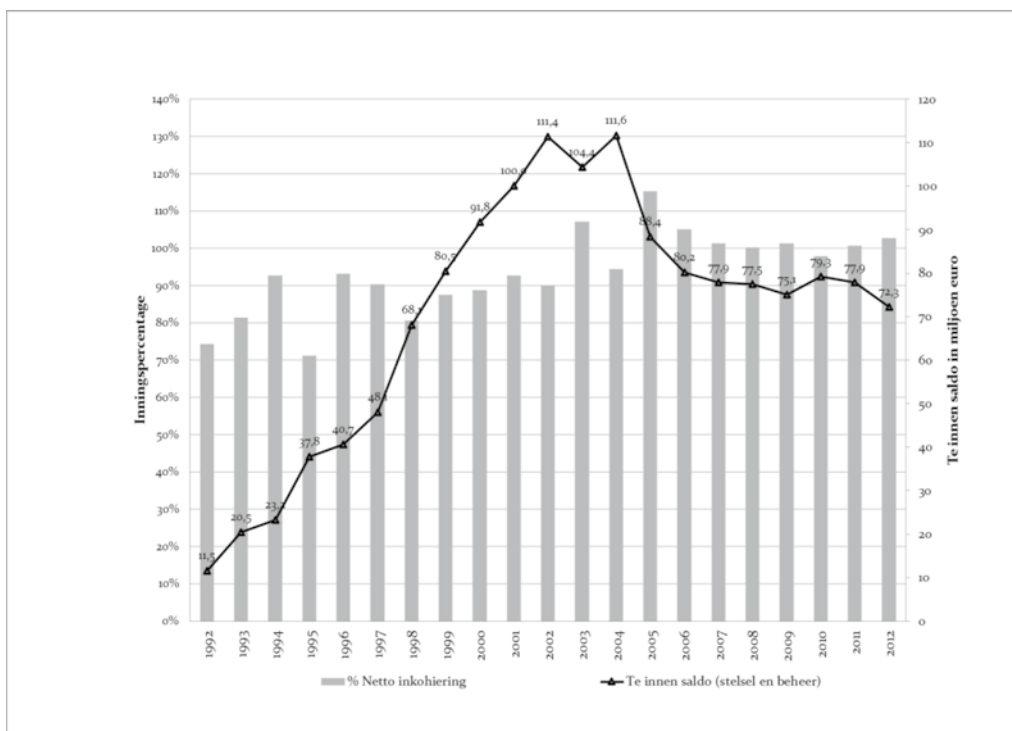
Aangezien de verhoging 1 % bedraagt op een klein basisbedrag van 347,50 of 868 euro in 2013, vormt ze geen stimulans om tijdig te betalen, zeker omdat kleine verhogingen voor een of twee maanden achterstand automatisch worden verzaakt.

3.6.2 Innen van de bijdragen

3.6.2.1 Evolutie van het inningspercentage en openstaand saldo

Grafiek 2 geeft de evolutie weer van het netto-inningspercentage en van het debetsaldo op het einde van elk jaar. Het netto-inningspercentage is de verhouding tussen de inningen en de bruto-inkohieringen na aftrek van verzakingen aan de verhogingen, de vrijstelling voor jonge personenvennootschappen en de oninbaar of verjaarde bedragen. Slechts een netto-inningspercentage boven de 100 % leidt tot de afbouw van het debetsaldo. Bijlage 4 toont in detail de verschillende bedragen sinds 1992.

Grafiek 2 – Netto-inningspercentage en debetsaldo (stelsel en beheer)

Bron: Rekenhof (op basis van cijfers RSVZ)

De inning van de vennootschapsbijdrage was vooral in de eerste jaren vrij problematisch. Het debetsaldo steeg aanzienlijk tot 2002 en had een tweede piek in 2004. Daarna nam het geleidelijk aan af. Deze evolutie wordt verklaard door meerdere oorzaken.

Het RSVZ en de Nationale Hulpkas hadden tijdens de eerste jaren na de invoering van de bijdrage personeel te kort. Sinds 2001 doet de Hulpkas een beroep op gerechtsdeurwaarders die het beheer van de schuldvorderingen overnemen.

De differentiëring van de bijdrage werd in 2004 laattijdig beslist. Daardoor kregen de vennootschappen uitstel van betaling en steeg het saldo. Aangezien een groot deel van de bijdragen vervolgens werd betaald in 2005, was er dat jaar een hoger inningspercentage.

Aanvankelijk ontbraken specifieke instructies over de inning van de vennootschapsbijdrage. Een nota van 23 januari 1997 legde voor het eerst specifieke regels op voor de behandeling van onbetaalde vennootschapsbijdragen. Verdere nota's volgden in 1999 en 2001, die de fondsen er onder meer op wezen dat er een grote betalingsachterstand was.

Eind 2004 nam de regering maatregelen om de inning van de sociale bijdragen door de fondsen te verbeteren. Er werden performantiecriteriën vastgesteld, die vervolgens in een nota werden omgezet naar een geheel van goede gebruiken en normen die de fondsen moeten toepassen als ze geen sanctie willen krijgen. Twee criteria slaan specifiek op de inning van de vennootschapsbijdrage. Zo moeten de fondsen ten minste één keer per drie jaar een gerechtelijke invordering opstarten en moeten ze de identificatiegegevens van de hoofdelijke aansprakelijken verzamelen.

Initieel hadden de fondsen na een laatste aanmaning twee mogelijkheden om nog te innen: de gerechtelijke invordering en het toekennen van betalingsfaciliteiten. Vanaf 2005 konden de fondsen ook werken met een dwangbevel waarbij geen tussenkomst van een rechter noodzakelijk is. Voorts kunnen achterstallige bijdragen worden geïnd via de hoofdelijke aansprakelijken van de overnemers van een handelsfonds en via de sociale notificatie³⁸. Op dit laatste kwam nadien een uitbreiding tot de gevallen waarin een notaris optreedt bij een erfopvolging na een overlijden.

De DG Zelfstandigen kaartte bij de FOD Financiën de mogelijkheid aan om nog andere inningsmogelijkheden te ontwikkelen, vooral voor de sociale bijdragen van de zelfstandigen maar die ook zouden kunnen worden toegepast voor de inning van de vennootschapsbijdrage. Deze voorstellen zijn ook opgenomen in het actieplan van het College voor de Strijd tegen de Sociale en Fiscale Fraude voor 2012-2013. Het betreft een vorm van compensatie tussen te veel betaalde voorafbetalingen in de personenbelasting en achterstallige bijdragen en een toegang voor de fondsen tot het centraal bestand van berichten van beslag, zodat ze aanwijzingen krijgen over de opportuniteit van een roerend of onroerend beslag

³⁸ Een ambtenaar die roerende goederen openbaar verkoopt of derdenbeslag legt, of aktes tot vervreemding of hypothecaire aanwending van onder meer onroerende goederen verlijdt, moet dat melden aan de inningsinstellingen van socialezekerheidsbijdragen. Na dit bericht betekenen de inningsinstellingen elektronisch het bedrag van hun eventuele schuldvordering aan deze ambtenaar. Deze kennisgeving geldt als beslag onder derden in handen van de betrokken notaris of gerechtsdeurwaarder.

bij zelfstandigen. Bijlage 5 toont het gebruik van de belangrijkste inningsmogelijkheden op basis van het jaarlijks overzicht van de toestand van het debetsaldo van de socialeverzekeringsfondsen.

Aanvankelijk stuurden de fondsen vooral gewone of aangetekende rappels. Als de vennootschap dan niet betaalt, wordt een laatste aanmaning verzonden vooraleer de bijdragen tot het 'contentieux' gaan behoren. Daarvoor gebruiken de fondsen vooral het dwangbevel. Alleen voor zeer oude schulden (vóór 2003) bestaan er meer gerechtelijke invorderingen omdat het dwangbevel pas sinds eind 2005 kan worden gebruikt. Afbetalingsplannen worden gezien de kleine bedragen bijna niet gebruikt.

De verhouding van de inning via gerechtelijke invordering of dwangbevel tegenover het uitstaande saldo bedroeg in 2009 slechts 38,6 % tegenover 50,1 % voor de periode 1992-2003. Hieruit zou kunnen worden geconcludeerd dat de verplichting uit de performantiecriteria om na drie jaar een gerechtelijke procedure op te starten, niet wordt nageleefd. Dat wordt bevestigd door het vrij grote bedrag aan oude openstaande schulden zonder enige procedure. De cijfers van de fondsen maken echter geen uitsplitsing tussen actieve en slapende vennootschappen, zodat een meer doorgedreven analyse niet mogelijk is. De DG Zelfstandigen engageerde zich ondertussen om de gegevens aan te passen en de Nationale Hulpkas bevestigt dat ze inderdaad geen vennootschappen vervolgt indien de kans op invordering klein is.

3.6.2.2 Enkele knelpunten met betrekking tot de inning

De kosten voor de inning van achterstallige bijdragen kunnen hoog oplopen (bv. een dwangbevel kan 300 euro kosten volgens de Nationale Hulpkas). Fondsen mogen wettelijk deze extra kosten recupereren bij de vennootschappen. De minister van Zelfstandigen kan ook forfaits opleggen. Dat die kosten zwaar kunnen doorwegen, kan onder andere worden afgeleid uit het verlies dat de Nationale Hulpkas lijdt voor de inning van de vennootschapsbijdrage (zie punt 2.2.2). Door de hoge inningskosten, de beperkte beheersvergoeding en de onzekerheid of de extra kosten wel zullen worden betaald, wordt logischerwijze met duurdere procedures gewacht tot het bedrag voldoende groot is, waardoor het risico weer groter wordt dat niets meer wordt ontvangen.

De DG Zelfstandigen en de Nationale Hulpkas vinden dat de prioriteit moet uitgaan naar de invordering op het moment dat de vennootschap zich nog in een normale juridische situatie bevindt, waarbij echter moet worden gehandeld vanuit een kosten-bateninschatting. Hoe dit moet worden geïnterpreteerd is onduidelijk, vooral omdat de instructies elkaar soms tegenspreken. Zo is het op basis van het samen lezen van de instructies en de performantiecriteria niet duidelijk of onmiddellijk een gerechtelijke procedure moet worden gestart als de achterstallen 400 euro overschrijden.

In de recente controles legt de Inspectiedienst ook de nadruk op het innen van achterstallige bedragen bij de hoofdelijke aansprakelijken. Ook hier is het onduidelijk hoe ver een fonds moet gaan. Een aantal praktische problemen maken het voor de socialeverzekeringsfondsen ook moeilijk om de hoofdelijke aansprakelijken of medeschuldenaars aan te spreken (bv. werkende vennoten zijn hoofdelijk aansprakelijk, maar het is niet altijd gemakkelijk te achterhalen wie dat juist zijn). Onduidelijkheid bestaat ook over de procedures bij een gerechtelijke reorganisatie.

Onduidelijkheid kan ertoe leiden dat appreciatieverschillen ontstaan tussen wat fondsen denken te moeten doen en de criteria die de inspectie hanteert om te bepalen of een fonds al dan niet nalatig is geweest, op basis waarvan de minister kan beslissen dat het fonds niet-betaalde bijdragen ten laste moet nemen³⁹. Het Rekenhof beveelt daarom aan de instructies over de inning van de vennootschapsbijdrage te actualiseren en eventueel te bundelen.

Om de bijdrage te kunnen invorderen moeten de fondsen of de Hulpkas vaak de solvabiliteit van de schuldenaar beoordelen. Ze zouden echter pas in de loop van 2014 toegang hebben tot de databank van het kadaster met informatie over de onroerende goederen.

De regelgeving over de sociale notificatie is niet van toepassing gemaakt op de hoofdelijke medeschuldenaars. Daardoor verwijzen notarissen en gerechtsdeurwaarders bijvoorbeeld in hun berichten niet naar deze medeschuldenaars als een vennootschap een goed verkoopt. Omgekeerd wordt, als een zelfstandige een onroerend goed verkoopt, geen verwijzing opgenomen naar de vennootschap waar die zelfstandige actief is. Ook het RSVZ kan als tussenschakel bij de informatie-uitwisseling geen koppeling maken tussen de vennootschap en de vennoten, bestuurders en zaakvoerder van de vennootschap. Voorts is de notificatie slechts toepasbaar als er een uitvoerbare titel is. Dit kan niet altijd tijdig worden gerealiseerd.

Achterstallige bijdragen innen bij een buitenlandse vennootschap is om diverse redenen niet eenvoudig. Zo is het soms onduidelijk tot welk adres een fonds zich moet richten, is informatie in het buitenland soms moeilijk verkrijgbaar en zijn bepaalde inningsprocedures niet of nauwelijks mogelijk. De nota's aan de socialeverzekeringsfondsen gaan op die aspecten niet dieper in en concrete oplossingen blijven uit.

Het Rekenhof merkte in 2008⁴⁰ op dat de fondsen een groot saldo aan nog te innen bijdragen hadden en dat er grote verschillen bestaan tussen de diverse fondsen. Het debetsaldo is ondertussen geleidelijk aan afgenomen, maar 16,2 % van de vorderingen staat meer dan zes jaar open en 7,5 % meer dan negen jaar. Tussen de fondsen zijn er nog altijd belangrijke verschillen. De Nationale Hulpkas vormt de uitschieter met 24,9 % aan debetsaldo ouder dan zes jaar en 12,5 % ouder dan negen jaar, hoewel deze saldi de voorbije jaren sterk zijn gedaald. In samenwerking met de Inspectiedienst van DG Zelfstandigen zou een onderzoek moeten worden uitgevoerd op de oude vorderingen.

3.6.3 Doorstorting van bedragen naar het RSVZ

De fondsen moeten de bijdragen, verhogingen, en het gedeelte van de werkingskosten waarop het RSVZ recht heeft, dagelijks aan het RSVZ overmaken. Als de fondsen dat bedrag niet tijdig overmaken, krijgen ze een financiële sanctie. Controles van de DG Zelfstandigen leidden niet tot gevallen waar voor de vennootschapsbijdrage dergelijke sanctie moest worden opgelegd. Dat gebeurde al wel voor het sociaal statuut.

³⁹ Op basis van artikel 95, § 4, van de wet van 30 december 1992.

⁴⁰ Rekenhof, *Private socialeverzekeringsfondsen voor zelfstandigen. Controle door de overheid*, Brussel, 2008, p. 14.

3.7 Verzaking aan de verhogingen

3.7.1 Procedure

Sinds 1 januari 1996 kan het RSVZ, als de eigenlijke bijdrage volledig is betaald, geheel of gedeeltelijk afzien van de verhoging die wordt toegepast bij niet-betaling van de bijdrage ("verzaking"). Dit kan in twee gevallen: als de schuldenaar zich kan beroepen op overmacht en in andere "behartigenswaardige" gevallen.

Vanaf 23 januari 1997 werd de beslissing genomen om voor bepaalde maximumbedragen (nu 10 euro) voor de eerste aanvraag en per bijdragejaar de verzaking automatisch toe te staan. Boven het maximumbedrag of bij een al eerder toegekende automatische verzaking beslist een dossierbeheerder autonoom op basis van de aanvraag van de vennootschap en de rechtvaardigingsstukken die het fonds aanlevert.

Het aantal verzakingen is vrij groot. Van 2008 tot 2012 werden jaarlijks gemiddeld 69.374 verzakingen toegestaan, d.i. 15,6 % van alle actieve aangesloten vennootschappen (zie bijlage 6). Gemiddeld betreft dit jaarlijks 625.000 euro. Dat bedrag vertegenwoordigt, op basis van de informatie vanwege de fondsen, gemiddeld 12,5 % van de ingekohierde verhogingen. Ter vergelijking, op basis van het jaarverslag 2012 werden voor de zelfstandigen, waar een gelijkwaardig systeem bestaat voor de verhogingen die worden aangerekend als zelfstandigen hun bijdragen niet betalen, 1,8 % verzakingen toegestaan (17.495 op 988.567 zelfstandigen). Het grote aantal verzakingen bij de vennootschapsbijdrage is vooral het gevolg van de automatische beslissingen onder de 10 euro (gemiddeld 67.038 beslissingen jaarlijks). Ze vormen een pragmatische oplossing voor de afboeking van kleine openstaande verhogingen door laattijdige betalingen.

3.7.2 Automatische beslissingen tot verzaking

Een verzaking is een uitzonderlijke gunst en veronderstelt een "evaluatie" van die situatie. Het RSVZ interpreteert de regelgeving echter in ruime zin: een fonds mag op eigen initiatief verzaking aanvragen van de verhogingen voor termijnoverschrijdingen van één of twee maanden. Het RSVZ beschouwt die dus automatisch als overmacht of een behartigenswaardig geval. Daardoor ligt het aantal verzakingen hoog en kunnen ze niet als een uitzondering worden beschouwd.

Het systeem ondermijnt het doel van de verhogingen, namelijk vennootschappen die te laat betalen, sensibiliseren en bestraffen. Zo zijn er vennootschappen die consequent elk jaar te laat betalen en automatische verzaking vragen. Daarover worden echter geen afzonderlijke cijfers bijgehouden.

De procedure is omslachtig en leidt ertoe dat vennootschappen die de kleine bijdrage betalen twee maanden te laat kunnen betalen zonder gevolgen en dat vennootschappen die de grote bijdrage betalen maar een maand vertraging mogen hebben.

Het lijkt inderdaad onlogisch om enkele euro's (gemiddeld 4,87 euro) in te vorderen. Het Rekenhof wijst er echter op dat, zoals een instructie van 23 januari 1997 vermeldt, de automatische verzaking geen verplichting is. Een fonds kan er ook voor opteren om de niet-betaalde verhogingen in te vorderen bij het volgende vervaldagbericht.

3.7.3 Manuele beslissingen tot verzaking

Het Rekenhof stelde een aantal structurele gebreken vast bij de procedures en controles.

De noties overmacht en “behartigenswaardige” gevallen uit de regelgeving worden niet verduidelijkt in interne formele instructies, wat het RSVZ nochtans had beloofd aan de socialeverzekeringsfondsen. Als gevolg van de audit engageert het RSVZ zich om een ontwerpnota voor te leggen aan de FOD Sociale Zekerheid met criteria voor overmacht en behartigenswaardige gevallen.

De regelgeving schrijft voor dat de eigenlijke bijdrage volledig moet zijn betaald voordat de verzaking kan worden toegestaan. Het RSVZ onderzoekt wel de motivatie van de aanvraag (op basis van de bewijsstukken), maar kan niet controleren of de bijdragen (en eventuele bijkomende kosten) effectief werden betaald. Het vertrouwt voornamelijk op de informatie van de fondsen in het ARV (betaaldatum). Aangezien het RSVZ niet zelf de bevoegdheid heeft om de socialeverzekeringsfondsen te controleren, zou de zekerheid moeten worden gegrepen dat deze voorwaarde van betaling steeds wordt nageleefd, bijvoorbeeld door samen te werken met de FOD Sociale Zekerheid, die wel een inspectiebevoegdheid heeft. Het RSVZ wil samen met de FOD bestuderen of de FOD niet de vraag van een fonds kan goedkeuren via de bevestiging dat de betaling effectief is gebeurd.

De FOD Sociale Zekerheid zou ook de verschillen kunnen onderzoeken tussen de jaarlijks toegekende verzakingen en het bedrag aan verzakingen dat de fondsen rapporteren via hun kwartaalaangiften (zie de tabel in bijlage 6). Die verschillen worden niet onderzocht.

Het RSVZ keurt ook verzakingen goed wegens (vermeende) fouten van de fondsen (briefwisseling in de verkeerde taal, geen aanmaningsbrieven verstuurd naar de hoofdelijk aansprakelijke enz.) op basis van verklaringen en stukken ontvangen van de zaakvoerder, vennoot enz. voor zover het fonds, dat uiteindelijk ook de aanvraag heeft doorgestuurd, dit niet tegenspreekt. Dat een dergelijke verzaking te wijten is aan een fout van het fonds, wordt niet geregistreerd, hoewel dat interessant kan zijn in het kader van de opvolging van deze fondsen. De wet bepaalt echter niet dat de fondsen het verlies aan dergelijke verhogingen door hun eigen nalatigheid, zelf moeten betalen.

Hoofdstuk 4

Controle en sturing van de vennootschapsbijdrage

4.1 Beheersrapporteringen

Voor een goede controle, opvolging en sturing van beleid is er nood aan actuele en correcte beheersinformatie. De socialeverzekeringsfondsen leveren het overgrote deel van die beheersinformatie. Twee grote informatiestromen worden onderscheiden.

Ten eerste sturen de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas op kwartaal- en jaarbasis verschillende documenten elektronisch naar de DG Zelfstandigen, overeenkomstig de regelgeving en de richtlijnen. Die informatiestroom wordt grotendeels gebruikt voor de administratieve, boekhoudkundige en financiële controle door de inspectie van de DG Zelfstandigen en wordt ook gedeeltelijk naar het RSVZ verzonden om de kasstromen tussen het RSVZ en de fondsen op te volgen en statistieken aan te maken.

Daarnaast wisselen de fondsen en het RSVZ elektronisch informatie uit in het kader van het beheer van het ARV en de verschillende procedures van de vennootschapsbijdrage (doorgeven van informatie over de aansluiting van vennootschappen, de behandeling van aanvragen tot verzaking enz.). De fondsen leveren elke zes maanden ook een overzicht met de toestand van de aangesloten vennootschappen dat wordt gebruikt voor de aanmaak van statistieken.

Deze informatiestromen en de rapporteringen die op basis daarvan worden opgesteld, voldoen wellicht niet aan de behoeften van de verschillende gebruikers.

Zo werd in punt 3.5.1 al gewezen op het gebrek aan voldoende gedetailleerde en gecontroleerde beheersinformatie over de aantallen en het bedrag aan toegekende vrijstellingen, wat een analyse bemoeilijkt. Informatie over het aantal vennootschappen die hun bijdrage niet betalen en welke procedure hiertoe werd ingezet, ontbreekt ook. Tot 2013 werden oninbare en verjaarde bijdragen in de kwartaalaangiften niet onderscheiden. Bij de informatie over het debetsaldo zouden actieve en niet-actieve (slapende) vennootschappen kunnen worden onderscheiden. Deze gebreken zouden worden opgevangen door de invoering van een nieuw boekhoudplan op 1 januari 2014 en de aanpassing van de statistieken die de fondsen moeten aanleveren.

Het RSVZ stelt op basis van de aangeleverde informatie aan de ene kant gedetailleerde statistieken op over de omvang van de ingevorderde, vrijgestelde, oninbare of verjaarde en ontvangen bijdragen en aan de andere kant globale statistieken van het aantal aangesloten actieve vennootschappen en failliete vennootschappen uitgesplitst op basis van

verschillende kenmerken (land, NACE-code⁴¹ enz.). Die informatie wordt echter niet gecombineerd voorgesteld. Hierdoor kan o.a. moeilijk worden ingeschat in welke mate een toename van de ontvangsten het gevolg is van een stijging van de vennootschapsbijdrage, de betere inning ervan, de toename van het aantal aangesloten actieve vennootschappen, de vermindering van het aantal vrijstellingen enz. Het RSVZ laat weten dat er een nieuw rapporteringsinstrument in ontwikkeling is.

De minister van Zelfstandigen heeft toegang tot de statistieken van het RSVZ en via de DG Zelfstandigen tot alle cijfers die de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas aanleveren. Het parlement krijgt echter enkel de antwoorden op parlementaire vragen, het jaarverslag van het RSVZ met summier informatie over de vennootschapsbijdrage en de interactieve statistieken op basis van het aantal actieve of failliete vennootschappen via de website van het RSVZ.

4.2 Controle op de socialeverzekeringsfondsen

4.2.1 Organisatie van de controle

De minister van Zelfstandigen is bevoegd voor de administratieve, financiële en boekhoudkundige controle van de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas. In de praktijk wordt ze uitgevoerd door de inspectiediensten van de DG Zelfstandigen binnen de FOD Sociale Zekerheid. De controle slaat op alle activiteiten van een socialeverzekeringsfonds, dus niet alleen die voor de vennootschapsbijdrage, maar vooral ook de activiteiten voor het sociaal statuut der zelfstandigen.

In 2007 heeft het Rekenhof de werking van de inspectiediensten geëvalueerd in zijn audit over de controle door de overheid op de socialeverzekeringsfondsen. Daarbij had het vastgesteld dat voor de vennootschapsbijdrage tot 2006 slechts enkele algemene controles en analyses werden uitgevoerd⁴². Slechts vanaf 2007 werd gestart met een individuele controle bij de fondsen. Het Rekenhof is nu nagegaan in welke mate de controlemethode ondertussen werd aangepast en voldoende garanties biedt dat de fondsen hun verplichtingen met betrekking tot de vennootschapsbijdrage nakomen en de regelgeving correct implementeren. De auditvaststellingen in dit punt zijn niet alleen van toepassing op de vennootschapsbijdrage maar kunnen grotendeels worden doorgetrokken naar de verschillende facetten van de controle op de socialeverzekeringsfondsen.

De audit van het Rekenhof in 2007 heeft het gevolg gehad dat er onder andere een kwaliteitsaudit werd uitgevoerd⁴³. Het uitgangspunt daarvan was de minister van Zelfstandigen een methode aan te reiken om de werking van de fondsen te kunnen evalueren, eventueel gekoppeld aan een bonus-malussysteem.

Rekening houdend met de resultaten ervan paste de inspectiedienst van de DG Zelfstandigen zijn controles aan. Voorheen werd elk fonds slechts om de paar jaar gecontroleerd. Dat

⁴¹ Code die de activiteit van een onderneming weergeeft.

⁴² Rekenhof, *Private socialeverzekeringsfondsen voor zelfstandigen. Controle door de overheid*, verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, Brussel, 30 april 2008, 52p. Ter beschikking op www.rekenhof.be.

⁴³ CSC, *Realisatie van een evaluatiesysteem voor de kwaliteit van de dienstverlening van de socialeverzekeringsfondsen voor zelfstandigen*, 15 oktober 2009, uitgevoerd in opdracht van de FOD Sociale Zekerheid.

was één van de belangrijke tekortkomingen die het Rekenhof in zijn audit had vermeld. De controle werd gewijzigd in een jaarlijkse controle waarbij de prestaties van de fondsen op basis van een aantal indicatoren worden geëvalueerd. De resultaten van de controles (of de foutenpercentages) worden omgezet naar een score van 1 tot 4. Op die manier kunnen de prestaties van de fondsen onderling worden vergeleken.

4.2.2 Administratieve controle door de DG Zelfstandigen

Ondanks de voormelde verbeteringen aan het controlesysteem stelde het Rekenhof een aantal tekortkomingen vast met betrekking tot de vennootschapsbijdrage.

De administratieve controle stoelt op individuele dossiercontroles op basis van steekproeven. In de controlecyclussen 2009-2010 en 2010-2011 werden respectievelijk 2.025 en 2.151 dossiers gecontroleerd met een gemiddeld foutenpercentage van resp. 21,42 % en 12,73 %. Hoewel dat een aanzienlijke verbetering is, blijft het foutenpercentage vrij groot. Zo hadden drie fondsen in de laatste cyclus meer dan 16,73 % fouten. Deze fondsen scoorden overigens ook slecht voor andere aspecten van hun werking. De steekproeven zijn bovendien niet wetenschappelijk onderbouwd, wat het resultaat kan vertekenen. In principe is een correcte uitspraak over de respectering van de regelgeving op die wijze niet mogelijk.

In de praktijk worden de private socialeverzekeringsfondsen het eerst gecontroleerd en komt de Nationale Hulpkas pas op het einde aan bod, wat in het verleden leidde tot beperktere controle bij deze laatste.

De DG Zelfstandigen selecteert voor de vennootschapsbijdrage alleen dossiers die in één van de volgende categorieën vallen: verjaard, oninbaar, debetsaldo, vrijstelling personenvennootschappen. Volgens de DG Zelfstandigen kunnen daarbij wel alle aspecten van het dossierbeheer door het fonds worden onderzocht. Andere dossiers blijven buiten de scope van de controle.

De controle is te weinig risicogericht. De inspectie selecteert de te controleren dossiers niet op basis van de dossiers en fondsen waar veel fouten voorkomen. Daarvoor moeten meer foutcategorieën worden aangemaakt in de databank waarin de resultaten van de controles worden ingegeven. Ook de rapportering over de resultaten van de inspectie kan worden opgebouwd aan de hand van de statistieken uit deze databank, zodat een fonds weet in welke categorie van dossiers het minder goed is en waar de meeste fouten worden vastgesteld. Die punten zouden ook in de benchmarkpresentatie aan bod moeten komen.

De inspectie maakt bij haar controles te weinig gebruik van de analyse van de gegevens in de toepassingen van de fondsen. Ze zou die gegevens kunnen kruisen met de gegevens uit andere bronnen, zoals de KBO of informatie beschikbaar bij het RSVZ. Om dat te doen, bestaan er echter nog te veel beperkingen, zoals de toegang tot deze gegevens, de kostprijs voor de fondsen (voor de aanlevering van informatie) en de beschikbaarheid van controleurs met voldoende kennis van informatica.

4.2.3 Financiële en boekhoudkundige controle door de DG Zelfstandigen

De financiële en boekhoudkundige controle van de socialeverzekeringsfondsen vertrekt vanuit de verschillende documenten die de fondsen elk kwartaal en jaarlijks naar de DG Zelfstandigen opsturen (zie ook punt 4.1).

Ten eerste controleert de inspectie jaarlijks op de hoofdzetel van de FOD Sociale Zekerheid of de documenten tijdig en correct zijn opgesteld, of ze onderling overeenkomen en of bepaalde specifieke normen van interne controle om verduistering van gelden tegen te gaan zijn nageleefd. Ook wordt een aantal cijferanalyses gemaakt.

Ten tweede controleert de inspectie jaarlijks ter plaatse de kwartaalaangiften, de boekingen en de jaarrekening en gaat ze na of de gemeenschappelijke kosten van fondsen die deel uitmaken van een grotere dienstverleningsgroep correct worden verdeeld. Ze kijkt ook na of de fondsen tijdig hebben doorgestort naar het RSVZ.

Uit de statistieken die de fondsen aanleveren, kan waardevolle informatie worden afgeleid over de werking ervan (o.a. over de inning en de evolutie van de debetsaldi). Op basis daarvan zou de administratieve controle beter kunnen worden gestuurd. Die informatie wordt momenteel niet gebruikt.

4.2.4 Algemene opmerkingen

In zijn voorgaande audit stelde het Rekenhof vast dat de controle te veel dossiergericht was. De inspectie zou de processen die de fondsen hebben uitgewerkt om hun opdrachten uit te voeren, globaler moeten analyseren. Zo stelde het Rekenhof voor dat de inspectiedienst in eerste instantie het beheer van de databanken en van alle door de fondsen gebruikte programmatuur zou controleren, om na te gaan of de programmering ervan exact rekening houdt met de wettelijke bepalingen en een volledige overeenkomst verzekert tussen de financiële, boekhoudkundige en administratieve gegevens. Buiten de controle op de naleving van een aantal beperkte performantiecriteri⁴⁴ worden de processen voornamelijk geëvalueerd op basis van de output ervan. Dat gebeurt via steekproeven op basis waarvan geen concrete uitspraken kunnen worden gedaan over de mate waarin de fondsen de regelgeving correct implementeren (zie hoger). De fondsen vernemen via de rapportering dat ze een bepaalde fout hebben gemaakt, maar minder waar de oorzaak van de fout ligt. De vraag rijst dan ook in welke mate deze aanpak de werking van de fondsen verbetert. Uiteraard leidt het aangeven van een fout er wel toe dat een fonds deze fout verder bestudeert en eventueel de interne processen of systemen bijstuurt. Een evaluatie waarbij ook de correcte werking van processen wordt getoetst, vormt echter een meer coöperatieve en constructieve benadering dan de bestaande meer repressieve benadering. De inspectie laat hier een kans liggen om vanuit haar positie als controleur van alle socialeverzekeringsfondsen een ondersteunende rol te bieden (waarbij “best practices” kunnen worden geïdentificeerd). De beschrijving en optimalisering van die interne controles blijft uiteraard de verantwoordelijkheid van de fondsen zelf. De noodzaak van dergelijke interne controles komt momenteel onvoldoende aan bod in de interne instructies.

Buiten de tenlasteleggingen van niet-geïnde bijdragen aan de fondsen en de sanctie voor het niet tijdig doorstorten van de bijdragen, bestaan er nog twee andere sancties.

- De DG Zelfstandigen kan een fonds een sanctie opleggen als het de administratieve richtlijnen niet volgt. Het fonds moet dan een percentage van zijn werkingskosten betalen. De DG past deze sanctie bijna nooit toe, onder meer om eenzelfde feit niet dubbel te

⁴⁴ De FOD Sociale Zekerheid heeft nog nooit een formeel advies gegeven over de beheerssystemen bij de fondsen.

bestrafen. Een fonds kan namelijk al een sanctie krijgen als zijn nalatigheid leidde tot een gebrekkige invordering van de bijdrage.

- De minister van Zelfstandigen kan een ambtenaar naar het fonds afvaardigen als de performantiecriteriën niet zijn nageleefd. Die ambtenaar kan concrete richtlijnen geven, zoals het door het fonds te bereiken doel, de kwaliteit van de prestaties en de opvolging van de inning. Als het fonds ook die richtlijnen onvoldoende opvolgt, kan de minister een geldboete opleggen. Deze sancties werden volgens de FOD Sociale Zekerheid nog niet opgelegd omdat ze moeilijk hanteerbaar zijn.

Uit de externe kwaliteitsaudit⁴⁵ kwam ook naar voor dat de inspectiedienst nog meer kan samenwerken en “*best practices*” kan uitwisselen met andere inspectiediensten binnen de sociale zekerheid, bijvoorbeeld rond risicogebaseerde controle of steekproeftrekking. Zo zou de boekhoudkundige inspectie kunnen samenwerken met andere inspecties om de gemeenschappelijke kosten beter te controleren en te overleggen over de verdeelsleutels die de fondsen en de hieraan verbonden instellingen (bv. ondernemingsloketten) hanteren bij de verdeling van kosten.

Het Rekenhof stelt vast dat de DG Zelfstandigen en het RSVZ op het vlak van controle nog veel meer kunnen samenwerken. Zo beschikt het RSVZ via het ARV en alle informatie waar het toegang toe heeft (informatie van de FOD Financiën, de balansgegevens van de Nationale Bank enz.) over belangrijke informatiebronnen die nuttig kunnen zijn bij de administratieve controle. Omgekeerd heeft het RSVZ ook nood aan specifieke controles van de DG Zelfstandigen om te kunnen nagaan of elektronische aangeleverde informatie wel correct is. Een dergelijke samenwerking biedt een valabel alternatief voor het voorstel van het Rekenhof in zijn voorgaande audit om de inspectiedienst in het RSVZ onder te brengen. Dat voorstel hadden de DG Zelfstandigen en de minister niet in aanmerking genomen.

Het Rekenhof stelt tot slot vast dat de rapportering aan de socialeverzekeringsfondsen verschilt naargelang van de taalrol die ze opstelt, vooral wat de boekhoudkundige en financiële controle betreft. Daarnaast gebeuren zowel de administratieve als de boekhoudkundige en financiële controle voornamelijk aan de hand van een stappenplan of checklist zonder bijkomende handleiding. Het Rekenhof stelt voor om de controle en de rapportering te uniformeren door een controlehandleiding op te stellen.

De DG Zelfstandigen merkt op dat het uitwerken van de nieuwe controlemethodiek binnen beperkte budgettaire grenzen moest gebeuren. Daarom koos ze ervoor om zich de eerste jaren te concentreren op domeinen waarop de inspectie aanleiding kon geven tot directe verbeteringen. Vandaar de keuze voor controle binnen de vier categorieën van dossiers waar in het verleden de meeste fouten waren vastgesteld. De resultaten van de controle leiden tot een scoring per fonds rond het gemiddelde van alle fondsen.

De bedoeling blijft om te komen tot vergelijkende scores t.o.v. doelstellingen. Gelet op de resultaten van de huidige controles meent de inspectiedienst dat het nog niet opportuun is om deze maturiteitsstap te zetten en blijft ze de huidige werkwijze hanteren. Ze bouwt intussen het platform van goede praktijken uit en ontwikkelt verder de databank voor de

⁴⁵ Zie voetnoot 42.

selectie van dossiers. De inspectiedienst signaleert dat de afbouw van werkingsmiddelen en personeel en de bijkomende taken ertoe kan leiden dat hij de huidige kwaliteit van zijn controles niet langer kan garanderen.

4.3 Budgettaire en financiële opvolging door het RSVZ

De vennootschapsbijdrage vormt een ontvangst die wordt toegewezen aan het globaal financieel beheer in het sociaal statuut van de zelfstandigen. De uitvoering hiervan werd toevertrouwd aan het RSVZ. Dit houdt in dat het RSVZ een raming opstelt van de vennootschapsbijdrage in het kader van de opmaak van de begroting en de realisatie ook opvolgt.

Uit de onderstaande tabel kan worden afgeleid dat de ontvangsten bij de initiële begroting en begrotingscontrole steeds te laag worden geraamd. Dit komt voornamelijk doordat voor de berekening van de ramingen wordt vertrokken van het aantal vennootschappen bekend op het moment van de raming, terwijl “gemiddeld” over de jaren heen het aantal vennootschappen met 3,5 % toeneemt. 2008 was hierbij een uitzonderlijk jaar met een stijging ten aanzien van 2007 met 6,6 %. Daarnaast kunnen ook nog andere parameters die bij de berekening worden gebruikt⁴⁶, alsook het feit dat pas in april van het lopende begrotingsjaar het bedrag van de kleine en grote bijdrage en de hoogte van het balanstotaal worden bepaald, een impact hebben.

Tabel 4 – Begroting- en uitvoeringscijfers vennootschapsbijdrage tegen 96 % (in miljoen euro, alleen stelsel)

Jaar	Initiële begroting	Begrotings controle ⁴⁷	Budgettaire resultaten ⁴⁸	Verschil initieel – resultaat		Verschil begrotingscontrole – resultaat	
				Bedrag	%	Bedrag	%
2008	154,6	nvt	172,1	17,5	11,3 %	nvt	nvt
2009	169,1	169,1	173,0	3,9	2,3 %	3,9	2,3 %
2010	176,2	179,6	185,1	8,8	5,0 %	5,5	3,1 %
2011	185,7	nvt	193,0	7,4	4,0 %	nvt	nvt
2012	192,4	194,6	199,5	7,1	3,7 %	4,9	2,5 %

Bron: RSVZ

Het RSVZ volgt de uitvoering van de begroting op via kwartaalaangiften van de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas waarin alle verrichtingen voor de verschillende opdrachten worden opgenomen. De informatie wordt ingevoerd in de boekhouding van het RSVZ. Dit maakt het mogelijk enerzijds diverse statistieken op te stellen en anderzijds de

⁴⁶ Bijvoorbeeld de evolutie van het percentage van de netto-inkohieringen en de inningen.

⁴⁷ In 2008 en 2011 was er slechts een regering van lopende zaken waardoor er geen officiële begrotingscontrole werd uitgevoerd.

⁴⁸ Deze bedragen stemmen niet overeen met 96 % van de bedragen opgenomen in grafiek 1 van hoofdstuk 2 omdat voor de uitvoeringscijfers van de Nationale Hulpkas gebruik wordt gemaakt van de bedragen op transactiebasis en niet de bedragen die werkelijk werden geïnd.

lopende rekeningen van elk fonds bij het RSVZ op te volgen⁴⁹. Op deze rekeningen worden alle verrichtingen met de fondsen geregistreerd (ontvangen bijdragen, dagelijkse doorstoringen vanwege de fondsen, voorschotten van het RSVZ enz.) wat leidt tot een saldo in het voordeel of het nadeel van het RSVZ.

In zijn auditverslag van 2008 over de private socialeverzekeringsfondsen vroeg het Rekenhof in de lopende rekeningen ook rekening te houden met de verrichtingen inzake betwistbare bijdragen. Dit zijn betalingen van zelfstandigen of vennootschappen zonder enige administratieve informatie waarmee de bijdragen kunnen worden geïdentificeerd. Ze kunnen dus niet onmiddellijk worden toegewezen⁵⁰. De DG Zelfstandigen meende dat de betwistbare bijdragen wegens het gebrek aan informatie moeilijk kunnen worden opgenomen in het saldo van de lopende rekeningen die het RSVZ opstelt. Rekening houdend met de grootte van deze bedragen kan een alternatief zijn de saldi op te volgen via afzonderlijke statistische rekeningen.

Het Rekenhof merkt ook op dat het RSVZ in zijn boekhouding de betalingen van financiële sancties door de fondsen niet afzonderlijk opvolgt. Om een zicht hierop te behouden kan het zinvol zijn ze afzonderlijk in de boekhouding te registreren.

4.4 Opvolging en bijsturing

De beleidsuitvoering moet worden opgevolgd en zo nodig moet de werking van de verschillende actoren worden bijgestuurd of het beleid worden aangepast. Voor de vennootschapsbijdrage kan een onderscheid worden gemaakt tussen de interne opvolging en bijsturing van de activiteiten van het RSVZ en de Nationale Hulpkas, de procedurele bijsturing van de werking van de socialeverzekeringsfondsen en de Hulpkas aan de hand van richtlijnen en de meer strategische bijsturingen op initiatief van de minister of de regering.

4.4.1 Bijsturing binnen het RSVZ

Binnen het RSVZ wordt het beleid voorbereid en opgevolgd door een raad van beheer⁵¹ waaraan de administrateur-generaal rekenschap aflegt. Een belangrijk instrument hierbij vormen de bestuursovereenkomsten alsook de jaarlijkse bestuursplannen en activiteitenverslagen. Voor de vennootschapsbijdrage werden hierin voor het RSVZ volgende doelstellingen opgenomen:

- het tijdig versturen van de informatiebrief aan nieuw opgerichte vennootschappen;
- het tijdig beslissen over de aanvragen tot verzaking;
- het tijdig beantwoorden van vragen of betwistingen over de bijdrageplicht.

Voor de Nationale Hulpkas omvat dit het tijdig versturen van het eerste vervaldagbericht, zowel bij ambtshalve als bij vrijwillige aansluiting van vennootschappen.

⁴⁹ Per fonds worden drie lopende rekeningen bijgehouden, voor het sociaal statuut, de bijzondere bijdragen en de tijdelijke bijzondere bijdragen en de vennootschapsbijdrage.

⁵⁰ Het betreft aan de ene kant inningen in beraad en aan de andere kant diverse crediteuren waarvan de bedragen dus voorlopig niet worden opgenomen in de lopende rekeningen.

⁵¹ Naast een voorzitter bestaande uit vertegenwoordigers van de landbouw (3), de andere zelfstandigen (15), de socialeverzekeringsfondsen (2), de gezinsorganisaties (2) en vertegenwoordigers voor de ministers die respectievelijk Sociale Zaken en Landbouw onder hun bevoegdheid hebben alsook de leidende ambtenaar zelf en zijn adjunct.

Bijlage 7 geeft een overzicht van de doelstellingen en de realisaties voor de bestuurs-overeenkomsten 2006-2009 en 2010-2012.

De doelstellingen worden jaar per jaar goed bereikt. De ambitie ontbreekt echter om de normen te verstrengen en aldus de diensten aan te moedigen nog beter te presteren. Enkel voor de beslissingen over verzaking werd de doorlooptijd in de tweede bestuursovereenkomst verlaagd van 60 naar 30 dagen. Rekening houdend met de realisatiegraad en de gemiddelde doorlooptijd op kwartaalbasis van maximaal vijf dagen, is die norm nog altijd te ruim. Het Rekenhof stelt voor meer realistische streefcijfers voor alle doelstellingen te hanteren. Zo kan ook het optrekken van de maximale doorlooptijd voor de behandeling van de betwistingen van 7 naar 45 dagen worden teruggedraaid. Alhoewel uit de statistieken blijkt dat een kortere doorlooptijd voor de meeste dossiers mogelijk is, blijft het RSVZ 45 dagen een redelijke termijn vinden.

Terwijl dit wel in de bestuursovereenkomst 2002-2005 stond, is geen doelstelling meer opgenomen over het tijdig versturen van de ingebrekestelling door het RSVZ. Hoewel de meeste van deze ingebrekestellingen automatisch worden gegenereerd, kan worden overwogen deze doelstelling opnieuw op te nemen omdat dossiers soms onnodig lang voorlopig worden geblokkeerd en de verzending van de ingebrekestelling een wettelijke verplichting vormt voor het RSVZ (en niet de informatiebrief).

4.4.2 Bijsturing van de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas

Naast de controles door de inspectie wordt de operationele werking van de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas voornamelijk bijgestuurd door nota's (ofwel richtlijnen) op te stellen en door de antwoorden op vragen gesteld door de fondsen en de Hulpkas aan iedereen ter beschikking te stellen.

Bij de nota's kan een onderscheid worden gemaakt tussen gewone "nota's aan de socialeverzekeringsfondsen der zelfstandigen" en technische nota's of onderrichtingen.

Een "nota aan de socialeverzekeringsfondsen der zelfstandigen" wordt opgesteld voor de interpretatie van de regelgeving en het doorgeven van de procedures die de fondsen minimaal moeten volgen. De nota's worden opgesteld door de werkgroep Reglementering of door de uitwisseling van ontwerp teksten tussen het RSVZ en/of de Hulpkas en de DG Zelfstandigen. De nota's gaan uit van zowel het RSVZ als de DG Zelfstandigen en worden ofwel door de beide leidend ambtenaren van deze organisaties ondertekend ofwel door de minister.

"Technische nota's" of "onderrichtingen" bevatten vooral uitleg over de procedures voor de uitwisseling van elektronische gegevens. Ze gaan uit van het RSVZ of de DG Zelfstandigen.

De scheidingslijn tussen de gemeenschappelijke nota's van de DG Zelfstandigen en het RSVZ en de nota's die één van beide organisaties opgesteld heeft, is niet altijd duidelijk. Zo gaan bepaalde nota's over dezelfde inhoudelijke aspecten (bv. de inning, de hoogte van de bijdrage enz.) soms uit van beide organisaties, soms van alleen de DG Zelfstandigen.

Verskil in standpunt tussen het RSVZ en de DG Zelfstandigen wordt niet steeds behoorlijk opgelost. Zo werden eind 2008 diverse problemen over de vennootschapsbijdrage aan de werkgroep Reglementering voorgelegd; uiteindelijk werden wegens gebrek aan een akkoord

geen nota's opgesteld. Occasioneel wordt wel een gemeenschappelijke nota opgesteld, maar wordt die maar door één van de organisaties ondertekend. Ten slotte bestaan er ook gemeenschappelijke nota's die blijkbaar geen gemeenschappelijk standpunt vertegenwoordigen, zoals blijkt uit het verschillend standpunt over het toepassingsgebied van de vennootschapsbijdrage van de DG Zelfstandigen en het RSVZ.

Hoewel de technische nota's volgens het RSVZ steeds voor advies naar de DG Zelfstandigen worden gestuurd, bestaat de kans op conflicten, misverstanden of bepaalde tekortkomingen in procedures. Een technische nota gaat namelijk steeds uit van één van de organisaties en wordt niet samen ondertekend. De technische nota's van het RSVZ behandelen bijvoorbeeld bepaalde aspecten van de vennootschapsbijdrage of nemen daarover bepaalde standpunten in waarbij de inbreng van de DG Zelfstandigen nuttig is.

De samenwerking tussen beide organisaties verloopt op dit vlak dus niet altijd even soepel en kan zeker nog worden verbeterd.

Via het interactieve platform PIRAMID kunnen de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas ook individuele vragen stellen over de interpretatie van de regelgeving. Die vragen worden gekanaliseerd naar specialisten binnen de DG Zelfstandigen die, meestal in overleg met het RSVZ of de Hulpkas, een antwoord geven. Deze vragen en antwoorden worden vervolgens ook op PIRAMID gepubliceerd, zodat de informatie toegankelijk is voor alle fondsen. Het Rekenhof berekende voor het beantwoorden van de vragen een gemiddelde doorlooptijd van 33 dagen⁵². Die lange doorlooptijd is echter voornamelijk het gevolg van bepaalde specifieke vragen (o.a. over de gerechtelijke reorganisatie) waarover pas na geruime tijd een standpunt ingenomen kon worden.

PIRAMID biedt het voordeel dat zowel de nota's als de vragen en antwoorden elektronisch beschikbaar zijn. Het Rekenhof merkt hierbij wel op dat het toenemend aantal nota's, waarbij bepaalde oude nota's kunnen worden opgeheven of bijgestuurd door nieuwe, en de antwoorden op verschillende vragen, op termijn tot moeilijkheden kunnen leiden. Het Rekenhof nam voor de vennootschapsbijdrage 78 nota's en onderrichtingen door. Hoewel de documentatie wordt ingedeeld in twee rubrieken (de invordering van de bijdragen en de onderwerping) en er een zoekmotor is, kan het nuttig zijn ze ook verder per onderwerp (toepassingsgebied, regels voor de aansluiting, inning, aanvraag tot verzaking van de verhogingen...) in te delen.

4.4.3 Evaluatie en bijsturing door de regering

Voor sommige bijsturingen van de vennootschapsbijdrage moet de regelgeving worden aangepast. Dergelijke wijzigingen zijn tot dusver vrij beperkt gebleven (zie ook punt 2.1.3). Jaarlijks worden de hoogte van de bijdragen en het balanstotaal bepaald, maar dat past vooral binnen de vaststelling en bijsturing van de begroting van het Globaal Beheer van de zelfstandigen. Belangrijke tekortkomingen die in dit verslag aan bod komen, zoals de moeilijke toepassing op buitenlandse vennootschappen, het gebrek aan wettelijke basis van bepaalde procedures (bv. de automatische verzakingen, de afwijkende procedures voor inactieve vennootschappen) en het ontbreken van balanstotalen voor de differentiëring van

⁵² Op basis van 53 vragen en antwoorden m.b.t. de vennootschapsbijdragen waarbij datums werden vermeld.

de bijdragen, hebben nog niet geleid tot aanpassingen. Het RSVZ en de DG Zelfstandigen kennen deze problemen en ze hebben aanpassingen voorgesteld aan de minister, meer bepaald naar aanleiding van een vraag van de minister in 2012 om een inventaris op te stellen van de noodzakelijke wijzigingen van de regelgeving.

Hoofdstuk 5

Conclusies en aanbevelingen

Sinds de invoering in 1992 zijn de ontvangsten van de vennootschapsbijdrage gestegen van 33,4 tot 210 miljoen euro in 2012. Dat is ruim een verzesvoudiging. Die groei is niet alleen het gevolg van de constante toename van het aantal vennootschappen en de verbetering van de inning door de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas, maar ook van de verhoging van de bijdrage, onder andere door de differentiëring ervan in 2004 op basis van het balanstotaal.

Het Rekenhof heeft de vennootschapsbijdrage getoetst aan drie onderzoeksvragen. De antwoorden en de aanbevelingen die hieruit voortvloeien worden hierna samengevat.

5.1 Conclusies

Zijn de organisatie en de regelgeving afgestemd op een correcte en doelmatige inning van de vennootschapsbijdrage?

Hoewel kan worden geconcludeerd dat de vennootschapsbijdrage zijn belangrijkste doel, de financiering van het stelsel van de zelfstandigen, verwezenlijkt, rijzen er vragen over de doelmatigheid van het organisatorisch en regelgevend kader.

De vennootschapsbijdrage vereist de samenwerking van verschillende actoren: het RSVZ, de Nationale Hulpkas, de socialeverzekeringsfondsen, de DG Zelfstandigen van de FOD Sociale Zekerheid, de Nationale Bank en de FOD Financiën. Daartegenover staat dat de FOD Financiën, waarvan het RSVZ, de Nationale Hulpkas en de fondsen nu al afhankelijk zijn om te bepalen of vennootschappen zijn onderworpen aan de vennootschapsbijdrage of om vrijstellingen voor inactiviteit toe te passen, eigenlijk gelijklopende activiteiten uitvoert voor de invordering van de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven.

Door de snelle invoering van de bijdrage bestaan er een aantal belangrijke lacunes en onduidelijkheden in de regelgeving. Die worden, waar mogelijk, verholpen door instructies van het RSVZ en de DG Zelfstandigen. Het Rekenhof wijst op volgende problemen.

- Voor het toepassingsgebied van de vennootschapsbijdrage geldt een dubbele voorwaarde: er moet sprake zijn van een vennootschap in zijn gemeenrechtelijke betekenis en de vennootschap moet onderworpen zijn aan de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven. Hoewel deze definitie overeenstemt met de wettelijke bepalingen is ze niet altijd duidelijk. Zo werden rechtsvormen die niet beantwoorden aan een “vennootschap” toch aangesloten (zoals vzw’s). Omgekeerd werden rechtsvormen die wel de term “vennootschap” dragen wegens hun publieke karakter niet aangesloten. Daarnaast leidt de definitie tot verschillen in de onderwerping aan de vennootschapsbijdrage versus de vennootschapsbelasting of BNI/Ven. Zo worden vzw’s niet onderworpen aan de vennootschapsbijdrage

maar in het geval van een oneigenlijk gebruik van deze vennootschapsvorm door de FOD Financiën wel onderworpen aan de vennootschapsbelasting.

- Het RSVZ hoeft vennootschappen in vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie niet in gebreke te stellen. Dit wordt ruim geïnterpreteerd. Vennootschappen in die toestand of in een door de FOD Financiën gemelde inactieve toestand, maar die toch al enkele jaren de bijdrage verschuldigd waren, worden niet aangesloten. Dit leidt tot een verschil in behandeling tussen deze vennootschappen en de vennootschappen die aanvankelijk wel werden aangesloten maar zich na die aansluiting in de vermelde toestand bevinden. Hiervoor moeten wel de nodige invorderingsprocedures worden gevolgd.
- Een gelijkaardig verschil bestaat bij de vennootschappen in vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie die al een bijdrage betaalden. Een al betaalde bijdrage voor het jaar waarin de toestand voorkomt, kan niet worden terugbetaald. In de praktijk wordt dit slechts toegepast voor zover die betaling gebeurde vooraleer de vennootschap zich in een dergelijke toestand bevond. Betalingen die daarna zijn verricht, worden terugbetaald. Die praktijk kan niet eenduidig uit de bepaling worden afgeleid.
- Bij de differentiëring van de bijdrage in 2004 op basis van het balanstotaal werd geen rekening gehouden met de vennootschappen die geen balans hoeven in te dienen of die dat, hoewel verplicht, te laat of niet doen. In die gevallen wordt de kleine bijdrage gevraagd.
- Voor de vrijstelling voor jonge personenvennootschappen gedurende de eerste drie jaar na oprichting worden voorwaarden opgelegd die de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas jaarlijks moeten opvolgen. Dat verloopt moeilijk voor de voorwaarde dat de zaakvoerder en de meerderheid van de werkende vennoten tijdens de tien jaar voor de oprichting maximaal drie jaar als zelfstandige verzekeringsplichtig waren.
- De vrijstelling wegens inactiviteit op basis van een attest van de FOD Financiën kan in de praktijk moeilijk worden toegepast. Zo'n attest kan slechts achteraf worden uitgereikt en hangt af van een beoordeling door de FOD Financiën. Die kan verschillen naargelang van het kantoor dat de aanvraag behandelt. Bovendien werd geen rekening gehouden met de inactiviteit in het eerste onvolledige jaar na de oprichting van een vennootschap of met de slapende vennootschappen waarvoor geen attest kan worden verkregen. Hiervoor werden pragmatische oplossingen gekozen die niet in de regelgeving werden opgenomen.
- Hoewel het aantal buitenlandse vennootschappen beperkt is, leidt de toepassing van de vennootschapsbijdrage bij deze categorie van vennootschappen tot veel praktische moeilijkheden die niet in de instructies aan bod komen. Zo is het niet altijd eenvoudig na te gaan wat de rechtstoestand van de vennootschap is, in welke mate ze overeenkomt met een Belgische rechtsvorm en onder welk statuut de vennoten werken. De informatie over de onderwerping aan de BNI/Ven wordt met enkele jaren vertraging ontvangen. Ten slotte wordt niet altijd een afzonderlijke jaarrekening voor de activiteiten in België neergelegd en ontbreekt soms informatie om ze te kunnen aanschrijven.
- De omzetting van het gerechtelijk akkoord naar de gerechtelijke reorganisatie werd initieel niet tijdig en correct opgenomen in het koninklijk besluit van 15 maart 1993. Daardoor had een deel van de vrijstellingen die in dit kader toegekend werden, geen wettelijke basis. Dit werd rechtgezet door een koninklijk besluit dat op 10 juni 2014 ondertekend werd en retroactief in werking trad vanaf 1 april 2009.

Tot slot moet er rekening mee worden gehouden dat het Grondwettelijk Hof de vennootschapsbijdrage gekwalificeerd heeft als een belasting. Tot nu toe heeft dat, buiten een aantal aanpassingen van de wet van 30 december 1992, nog geen andere juridische of organisatorische gevolgen. De eventuele weerslag van de juridische procedures moet verder worden opgevolgd.

Waarborgen de procedures bij het RSVZ en de FOD Sociale Zekerheid de naleving van de regelgeving en de correcte en doelmatige inning van de vennootschapsbijdrage?

Veel vennootschappen sluiten zich niet onmiddellijk na hun oprichting op eigen initiatief aan. Het Rekenhof stelde tekortkomingen vast bij de procedure voor de detectie van vennootschappen die zich niet of niet tijdig aansluiten. Die tekortkomingen zijn zowel van externe aard, zoals fouten in gegevens aangeleverd door de KBO, als van interne aard, zoals fouten in het ARV en een gebrek aan opvolging. Dat leidt ertoe dat bepaalde actieve vennootschappen niet worden aangesloten. Een eenmalige extra controle begin 2013 via de balansgegevens van de Nationale Bank bood al een oplossing voor de vennootschappen die een balans indienen. De beloofde invoering van het elektronische dossier kan ook bepaalde problemen oplossen.

De detectieprocedures verschillen naargelang van de onderwerping van de vennootschappen aan de vennootschapsbelasting of aan de BNI/Ven. De Belgische vennootschappen worden aangeschreven en verder ambtshalve aangesloten zodra ze aan de eerste voorwaarde voldoen (vennootschap zijn). De tweede voorwaarde, de onderwerping aan de vennootschapsbelasting, wordt in principe niet gecontroleerd. Dit leidt tot kleine verschillen met de werkelijke onderwerping volgens gegevens van de FOD Financiën, waardoor bepaalde vennootschappen onterecht wel of niet worden onderworpen aan de vennootschapsbijdrage. De vennootschappen onderworpen aan de BNI/Ven worden noodgedwongen met enkele jaren vertraging aangesloten na een jaarlijkse manuele controle met gegevens van de FOD Financiën. Die controle is niet foutloos waardoor sommige aan de BNI/Ven onderworpen vennootschappen niet zijn aangesloten.

In behartigenswaardige gevallen of bij overmacht mag het RSVZ verzaken aan de verhoging als de bijdrage in zijn geheel werd betaald. Die laatste voorwaarde wordt in de praktijk niet gecontroleerd. Bovendien stelde het Rekenhof vast dat voor verhogingen onder een klein forfaitair bedrag een automatische verzaking wordt toegestaan. Daardoor verdwijnt het uitzonderlijke karakter van de verzaking. Boven dat bedrag wordt individueel beslist zonder duidelijke normen. Daarnaast kunnen sommige verzakingen moeilijk worden geweigerd omdat het gaat om fouten van de fondsen of een laattijdige aansluiting van een vennootschap onderworpen aan de BNI/Ven op basis van een uitstel toegekend door het RSVZ. Het gebruik van een automatische procedure tot verzaking is wegens de kleine verhogingen van één percent per maand begrijpelijk. Dergelijke kleine verhogingen sporen echter niet aan tot een snelle betaling.

Naar aanleiding van een vroegere audit van het Rekenhof over de controle van de overheid op de socialeverzekeringsfondsen en een externe audit die daarna is uitgevoerd, heeft de DG Zelfstandigen haar administratieve, boekhoudkundige en financiële controles op de fondsen en de Nationale Hulpkas aangepast. Ze worden nu jaarlijks gecontroleerd op een aantal aspecten van hun opdrachten, waaronder de vennootschapsbijdrage. De resultaten

leiden tot een score waarmee de socialeverzekeringsfondsen onderling kunnen worden vergeleken. De administratieve controles zijn echter nog altijd dossiergericht en maken het niet mogelijk een uitspraak te doen over de mate waarin de regelgeving wordt gevolgd. Feedback aan de fondsen over de “goede gebruiken” wordt ook moeilijker. De beperkte omkadering van de controles, meer bepaald alleen een checklist of stappenplan zonder handleiding, leidt daarenboven tot het risico dat de controles en de rapportering erover niet uniform worden uitgevoerd.

De DG Zelfstandigen en het RSVZ werken weinig samen voor de controle op de fondsen. Nochtans beschikt het RSVZ over informatie die nuttig kan zijn voor de administratieve controle. Omgekeerd heeft het RSVZ ook nood aan de medewerking van de DG Zelfstandigen om de elektronisch aangeleverde informatie (bijvoorbeeld over de toepassing van vrijstellingen) of de naleving van voorwaarden te kunnen verifiëren (bijvoorbeeld de betaling van de bijdragen in het kader van de aanvragen tot verzaking van de verhoging).

Hoewel de socialeverzekeringsfondsen al over redelijk wat middelen beschikken om achterstallige bijdragen in te vorderen, zijn er nog een aantal kleine tekortkomingen, zoals het gebrek aan toegang tot databanken en het moeilijk vergaren van informatie over de hoofdelijke aansprakelijken, waaronder ook de beperkte informatie-uitwisseling bij de sociale notificatie. Een uitbreiding van de inningsmogelijkheden via een compensatie met de personenbelasting of de toegang tot het centraal bestand van berichten van beslag wordt nog onderzocht.

Wordt de vennootschapsbijdrage periodiek geëvalueerd en bijgestuurd?

Een evaluatie en bijsturing is slechts mogelijk op basis van voldoende, relevante en juiste beleidsinformatie. Die is voornamelijk afkomstig uit rapporten en statistieken die de fondsen aanleveren aan de DG Zelfstandigen. Die gegevens zijn nuttig voor de controle van de fondsen en de opvolging van de lopende rekeningen, maar bieden te weinig informatie over de toegepaste vrijstellingen, de verjaarde of oninbare vorderingen en de inhoud van het debetsaldo. Deze problemen zouden vanaf 2014 worden opgelost door de invoering van een nieuw boekhoudplan en de aanpassing van de aan te leveren statistieken. Een tweede minder gebruikte informatiebron is de informatie die de fondsen en het RSVZ elektronisch uitwisselen maar waarvan de juistheid niet systematisch wordt gecontroleerd.

Het RSVZ maakt periodiek statistieken over de vennootschapsbijdrage voor de eigen raad van beheer. Daaruit zijn echter moeilijk verbanden of conclusies af te leiden. De raad van beheer gaat dan ook niet inhoudelijk op deze informatie in.

Belangrijke instrumenten voor de bepaling en opvolging van het beleid bij het RSVZ en de Nationale Hulpkas zijn de bestuursovereenkomst, de jaarlijkse bestuursplannen en de activiteitenverslagen. Het Rekenhof stelde hierbij vast dat de normen voor de vennootschapsbijdrage ruim zijn en dat een doelstelling ontbreekt voor de tijdige versturing van de ingebrekestellingen, nochtans een uitdrukkelijke verplichting uit de regelgeving.

De werking van de Nationale Hulpkas en de fondsen wordt gestuurd door verscheidene nota's en ook de antwoorden op vragen over de interpretatie van de regelgeving of deze nota's. Bij die nota's wordt een onderscheid gemaakt tussen algemene nota's die uitgaan van de

beide instellingen en afzonderlijke technische nota's van het RSVZ of soms de DG Zelfstandigen. Het gegeven dat soms geen algemene nota's worden opgesteld, dat nota's soms niet gezamenlijk worden ondertekend of dat soms nota's worden betwist, wijst op afwijkende visies die niet door het onderlinge overleg worden opgevangen.

Bij het opstellen van achtereenvolgende nota's aan de socialeverzekeringsfondsen moet erop worden gelet dat de boodschap voldoende duidelijk blijft. Zo zijn er verschillende nota's van toepassing voor de inning van openstaande vennootschapsbijdragen. Daarbij is het niet volledig duidelijk vanaf wanneer welke invorderingsprocedure overwogen moet worden en in welke mate hierbij de hoofdelijke aansprakelijke personen moeten worden aangesproken. Soms wordt geen specifieke nota opgesteld (bijvoorbeeld bij het uitstellen van de invordering in afwachting van de ontvangst van een attest van inactiviteit) of moet worden gewacht op de wijziging van een wettelijke bepaling.

Zowel de nota's als de vragen en antwoorden over de interpretatie van deze nota's en de regelgeving worden gepubliceerd op een beveiligde website. Die vormt een belangrijke meerwaarde bij het informeren van de fondsen. Het grote aantal kan de correcte implementatie van de regelgeving echter bemoeilijken.

De audit belicht verschillende tekortkomingen in de regelgeving en procedures die grotendeels ook bij het RSVZ en de DG Zelfstandigen bekend zijn, onder andere na de vraag van de minister om de gebreken van de regelgeving te inventariseren. De vennootschapsbijdrage werd echter nooit in zijn geheel geëvalueerd en bijgestuurd. De beleidsmatige bijsturing is beperkt gebleven tot de invoering van de mogelijkheid tot verzaking aan de verhoging en de vrijstelling voor inactieve vennootschappen, de differentiëring van de bijdrage en de aanpassing van de regelgeving aan de arresten van het Grondwettelijk Hof.

5.2 Aanbevelingen

Het Rekenhof beveelt aan dat mede op basis van deze audit wordt onderzocht welke aanpassingen aan de regelgeving, de procedures en de organisatie van de vennootschapsbijdrage aangewezen zijn.

Zo zouden de DG Zelfstandigen en het RSVZ, in overleg met de minister, oplossingen moeten zoeken voor de problemen met het wettelijk kader. Daarbij moet, rekening houdend met de kleine in te vorderen bedragen, de nadruk liggen op een vereenvoudiging van de procedures en een gelijke behandeling van alle vennootschappen.

Het RSVZ moet nagaan in welke mate de reguliere controles kunnen worden aangevuld met jaarlijkse vergelijkingen van het ARV met andere externe informatie waaruit blijkt dat een vennootschap actief is (zoals de informatie van de Nationale Bank, de btw-administratie en zelfs de RSZ). Daarnaast moeten het RSVZ en de fondsen, eventueel ondersteund door een wettelijk kader, ook periodiek informatie ontvangen over alle vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting, de BNI/Ven of de rechtspersonenbelasting, aangevuld met informatie over de landbouwvennootschappen die kozen voor de onderwerping aan de personenbelasting. Op die manier kan worden gecontroleerd of al die vennootschappen correct onderworpen zijn aan de vennootschapsbijdrage. Fouten in het ARV (het niet

doorstromen van gegevens vanuit de KBO) moeten worden onderzocht. Ten slotte moeten er ook specifieke richtlijnen worden uitgevaardigd voor het tijdelijk blokkeren van dossiers.

Het Rekenhof beveelt aan het systeem van verhogingen en de procedures tot verzakingen te evalueren en de noties “overmacht” en “behartigenswaardige gevallen” naar analogie van de werkwijze bij andere openbare instellingen van sociale zekerheid te omschrijven in een door de raad van beheer goedgekeurde richtlijn.

Het verdient aanbeveling dat de inspectiedienst van DG Zelfstandigen zou overstappen naar een meer procesmatige controle, aangestuurd door een risicoanalyse en gedocumenteerd in handleidingen. De informatie in de foutenrapportering en de statistieken aangeleverd door de fondsen kan hiertoe al enig inzicht bieden. Zo werden belangrijke verschillen in het debetsaldo vastgesteld tussen de fondsen, wat verder onderzocht zou moeten worden. De nadruk van de controle kan aldus worden gelegd op het beter functioneren van een fonds (waaronder ook de interne controle) en het hanteren van goede gebruiken. De nota van 4 augustus 2005 met algemene richtlijnen over inning en invordering van de bijdragen (gebaseerd op de performantiecriteriën) zou daartoe kunnen worden geactualiseerd. Daarnaast moet ook het sanctiebeleid worden bijgesteld.

Het Rekenhof vraagt ook een betere samenwerking tussen de inspectiedienst van de DG Zelfstandigen en het RSVZ voor de controle op de fondsen. Hierbij zou het RSVZ ook actief bepaalde zaken kunnen opvolgen. Zo zou het RSVZ, naast de controle op de elektronisch aangeleverde informatie, in samenwerking met de inspectiedienst ook de betwistbare bedragen kunnen opvolgen. Ook de financiële sancties opgelegd aan de fondsen zouden afzonderlijk in de boekhouding moeten worden geregistreerd.

De sturing van de vennootschapsbijdrage kan op verschillende vlakken worden verbeterd:

- Het RSVZ moet samen met de DG Zelfstandigen nagaan welke beleidsinformatie voor de verschillende beleidsniveaus wenselijk is en wanneer. Op basis daarvan kan de rapportering door de fondsen worden aangepast; de nodige controlemechanismen moeten wel de juistheid van de informatie blijven waarborgen.
- Het RSVZ moet in zijn bestuursovereenkomst realistische streefcijfers opnemen en een doelstelling om de tijdigheid van de ingebrekestellingen op te volgen.
- Het RSVZ en de DG Zelfstandigen kunnen meer samenwerken bij het opstellen van nota's aan de fondsen (algemene instructies) en technische nota's. Het Rekenhof verwijst ook naar nota's die nog kunnen worden opgesteld of aangepast.
- De regelgeving, de nota's en de vragen en antwoorden voor de fondsen beschikbaar op de beveiligde website zouden het best per thema worden ingedeeld.
- De vennootschapsbijdrage moet geregeld worden geëvalueerd. Voor problemen die alleen beleidsmatig kunnen worden opgelost, moeten tijdig de nodige stappen worden gezet (zoals de aanpassing van de regelgeving).

Ten slotte kan de vraag worden gesteld of het opportuun is de vennootschapsbijdrage in haar huidige vorm te blijven handhaven, gezien de vele vermelde problemen en de kostprijs van de inning van deze bijdrage via de socialeverzekeringsfondsen.

In samenwerking met de FOD Financiën zouden de voor- en nadelen van een fiscalisering van de vennootschapsbijdrage kunnen worden onderzocht.

5.3 Antwoord van het RSVZ en de DG Zelfstandigen

Naast enkele specifieke opmerkingen die zijn verwerkt in het verslag, onderschrijft het RSVZ ten gronde de aanbevelingen van het Rekenhof. Het RSVZ zegt toe om volgende zaken voor te leggen aan de minister via de werkgroep Reglementering:

- een geactualiseerde inventaris van de gewenste aanpassingen aan de wetgeving;
- het invoeren van een wettelijke basis om de alternatieve procedures te gebruiken bij het bepalen of een vennootschap inactief is;
- het wettelijk regelen van de praktijk om inactieve vennootschappen niet ambtshalve te doen aansluiten;
- het probleem van vennootschappen die geen balans indienen en daardoor momenteel steeds de kleine bijdrage betalen;
- het gebruik van een niet-gepubliceerde balans en de wijze van omrekening van een balans in vreemde munt in het geval van de buitenlandse vennootschappen;
- mogelijke aanpassingen die hij vanuit zijn expertise in de toekomst opmerkt;
- de mogelijke fiscalisering van de vennootschapsbijdrage.

De FOD Sociale Zekerheid merkt in zijn antwoord op dat een versterkte samenwerking met het RSVZ een primordiale en constante bekommernis is. De FOD verbindt zich ertoe om samen met het RSVZ te bekijken welke initiatieven ze moeten nemen op basis van het onderzoek van het Rekenhof.

5.4 Antwoord van de minister

In haar brief van 18 juni 2014 wijst de minister naar haar opdracht van 23 januari 2012 aan de administratie om een inventaris op te stellen van alle wettelijke en reglementaire bepalingen die moeten worden aangepast. Op basis hiervan werd via een koninklijk besluit van 10 juni 2014 artikel 3, § 1, van het koninklijk besluit van 15 maart 1993 gewijzigd waardoor de toepassing van de vrijstelling in het geval van gerechtelijke reorganisatie werd afgestemd op de inwerkintreding en de procedures van de wet op de continuïteit van de ondernemingen. Andere noodzakelijke aanpassingen zouden worden voorgelegd aan haar opvolger.

Het integrale antwoord van de minister is als bijlage 8 bij dit verslag gevoegd.

Bijlage 1

Evolutie van het jaarlijkse bedrag van de vennootschapsbijdrage

Onderstaande tabel geeft de evolutie van het jaarlijkse bedrag dat de socialeverzekeringsfondsen en de Nationale Hulpkas ontvangen uit de vennootschapsbijdrage tegen 100 % (zijnde het bedrag dat het RSVZ krijgt doorgestort à 96 % en de beheersvergoeding à 4 %), het aantal actieve vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbijdrage en de totale bijdragen tegen 100 % (zonder aftrek van de beheersvergoeding) inclusief de jaarlijks ontvangen verhogingen (door de fondsen en de Nationale Hulpkas), ongeacht het bijdragejaar.

Jaar	Bijdrage	Grens balanstotaal voorlaatste boekjaar	Aantal venn. gewone bijdrage	Aantal venn. verhoogde bijdrage	Aantal venn. balanstotaal niet bekend	Totaal aantal venn.	Bijdrage in miljoen euro
1992	173,53		247.637	0	0	247.637	33,43
1993	173,53		236.237	0	0	236.237	39,04
1994	173,53		237.065	0	0	237.065	35,22
1995	173,53		241.869	0	0	241.869	36,04
1996	173,53		255.837	0	0	255.837	38,64
1997	309,87		266.455	0	0	266.455	68,89
1998	309,87		282.327	0	0	282.327	82,90
1999	309,87		294.601	0	0	294.601	86,78
2000	322,26		306.441	0	0	306.441	88,78
2001	334,66		317.284	0	0	317.284	103,52
2002	335,00		338.652	0	0	338.652	99,97
2003	335,00		340.404	0	0	340.404	105,29
2004	347,5 – 840,0	520.000,00	348.930	0	0	348.930	123,09
2005	347,5 – 852,5	532.022,59	273.262	73.655	8.036	354.953	175,73
2006	347,5 – 852,5	532.022,59	284.933	79.727	8.722	373.382	168,04
2007	347,5 – 852,5	532.022,59	295.449	84.267	8.145	387.861	173,07
2008	347,5 – 852,5	570.109,42	316.020	87.100	10.349	413.469	179,23
2009	347,5 – 852,5	588.005,65	325.495	91.286	12.505	429.286	184,24
2010	347,5 – 852,5	588.005,65	343.554	96.708	5.679	445.941	192,55
2011	347,5 – 852,5	604.112,25	359.553	98.987	5.923	464.463	202,98
2012	347,5 – 868,0	627.377,34	375.236	99.092	3.151	477.479	209,93

Bron: RSVZ

Bijlage 2

Aantal vennootschappen uit het ARV eind 2012 met of zonder een balanstotaal

De onderstaande tabel bevat alle rechtsvormen die eind 2012 in het ARV waren opgenomen. Ze zijn gekoppeld aan een socialeverzekeringsfonds en gekruist met gegevens van de Nationale Bank. De rechtsvormen in kleurblok betreffen vennootschappen die volgens het RSVZ voldoen aan de “eerste voorwaarde” voor de aansluiting.

Code rechtsvorm	Omschrijving rechtsvorm	Geen balans-totaal bekend	347,5	868	Totaal
3	Btw-eenheid	1	1		2
6	Coöperatieve vennootschap met onbeperkte hoofdelijke aansprakelijkheid	5.406	393	36	5.835
7	Coöperatieve vennootschap met onbeperkte hoofdelijke aansprakelijkheid, bij wijze van deelneming	3			3
8	Coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid	1.753	4.961	1.537	8.251
9	Coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, bij wijze van deelneming	12	21	1	34
11	Vennootschap onder firma	14.067	274	69	14.410
12	Gewone commanditaire vennootschap	20.074	450	115	20.639
13	Commanditaire vennootschap op aandelen	207	689	1.582	2.478
14	Naamloze vennootschap	9.067	32.274	47.369	88.710
15	Besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid	80.512	187.456	43.176	311.144
16	Coöperatieve vennootschap	6.198	3.774	854	10.826
17	Vereniging zonder winstoogmerk	61	1		62
18	Instelling van openbaar nut	1			1
20	Beroepsvereniging	1			1
21	Onderlinge verzekeringsmaatschappij	3		5	8
23	Buitenlandse privaatrechtelijke verenigingen met vestiging, agentschap, kantoor of bijhuis in België	3			3
25	Landbouwvennootschap	905	11	9	925
26	Private stichting	4			4
27	Europese vennootschap	3		6	9
30	Buitenlandse onderneming	4.617	341	547	5.505
60	Economisch samenwerkingsverband met zetel in België	5	4	2	11
65	Europees economisch samenwerkingsverband met zetel in België	4		2	6
107	Coöperatieve vennootschap met onbeperkte aansprakelijkheid, bij wijze van deelneming (publiek recht)	2			2

Code rechts-vorm	Omschrijving rechtsvorm	Geen balans-totaal bekend	347,5	868	Totaal
108	Coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (publiek recht)	1		1	2
114	Naamloze vennootschap (publiek recht)	4		22	26
116	Coöperatieve vennootschap (publiek recht)			1	1
125	Internationale vereniging zonder winst	9			9
206	Burgerlijke vennootschap onder vorm van CV met onbeperkte aansprakelijkheid	100	19	9	128
208	Burgerlijke vennootschap onder vorm van CV met beperkte aansprakelijkheid	157	318	342	817
211	Burgerlijke vennootschap onder vorm van vennootschap onder firma	589	16	9	614
212	Burgerlijke vennootschap onder vorm van gewone commanditaire vennootschap	1.225	22	8	1.255
213	Burgerlijke vennootschap onder vorm van commanditaire vennootschap op aandelen (BV Comm VA)	10	45	98	153
214	Burgerlijke vennootschap onder vorm van naamloze vennootschap	86	633	632	1.351
215	Burgerlijke vennootschap onder vorm van besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid	6.987	16.903	4.113	28.003
225	Burgerlijke vennootschap onder vorm van Landbouwvennootschap (BV LV)	32	2	1	35
230	Buitenlandse onderneming met onroerend goed in België (met juridische persoonlijkheid)	959			959
235	Buitenlandse onderneming zonder Belgische vestiging met vertegenwoordiger voor btw	658		1	659
265	Europees economisch samenwerkingsverband zonder zetel met vestiging in België (EESV)		1		1
411	Steden en gemeenten	1			1
414	Intercommunale			2	2
416	Dienstverlenende vereniging (Vlaams Gewest)		1	1	2
417	Opdrachthoudende vereniging (Vlaams Gewest)			1	1
454	Buitenlandse ondernemingen met onroerend goed in België (zonder juridische persoonlijkheid)	1			1
506	Coöperatieve vennootschap met onbeperkte aansprakelijkheid met sociaal oogmerk	8	6		14
508	Coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid met sociaal oogmerk	102	216	110	428
510	Eenpersoons BVBA met sociaal oogmerk		2		2
511	Vennootschap onder firma met sociaal oogmerk	4			4

Code rechts-vorm	Omschrijving rechtsvorm	Geen balans-totaal bekend	347,5	868	Totaal
512	Gewone commanditaire vennootschap met een sociaal oogmerk	29		1	30
513	Commanditaire vennootschap op aandelen met sociaal oogmerk			1	1
514	Naamloze vennootschap met sociaal oogmerk	2	17	19	38
515	Besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid met sociaal oogmerk	15	58	8	81
702	Maatschap	1			1
721	Vennootschap of vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	8			8
	Totalen	153.897	248.909	100.690	503.496
	Verhouding	30,6 %	49,4 %	20,0 %	100,0 %

Bron: RSVZ – NBB

Bijlage 3

In het ARV opgenomen maar niet aangesloten vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven

De onderstaande tabel geeft het resultaat van een kruising van gegevens van de FOD Financiën (vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting of de BNI/Ven) met gegevens over vennootschappen in een normale situatie opgenomen in het ARV (toestand eind 2012) die geen koppeling hadden met een socialeverzekeringsfonds en dus niet werden aangesloten. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen vennootschappen die voldoen aan de eerste voorwaarde om te worden aangesloten en diegenen waar dit niet het geval is.

Code rechts-vorm	Rechtsvorm	Voldoet aan de eerste voorwaarde?	
		Ja	Nee
2	Organisme voor de financiering van Pensioenen		155
8	Coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid	3	
11	Vennootschap onder firma	3	
12	Gewone commanditaire vennootschap	4	
14	Naamloze vennootschap	18	
15	Besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid	48	
16	Coöperatieve Vennootschap	8	
17	Vereniging zonder winstoogmerk		292
21	Onderlinge verzekeringsmaatschappij		11
23	Buitenlandse privaatrechtelijke verenigingen met vestiging, agentschap, kantoor of bijhuis in België		2
25	Landbouwvennootschap	45	
27	Europese Vennootschap	1	
29	Stichting van openbaar nut		1
30	Buitenlandse onderneming	238	
60	Economisch samenwerkingsverband met zetel in België		1
114	Naamloze vennootschap (publiek recht)		8
124	Openbare instelling		1
125	Internationale Vereniging zonder winst		1
215	Burgerlijke vennootschap onder vorm van besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid	12	
230	Buitenlandse onderneming met onroerend goed in België (met juridische persoonlijkheid)	45	
235	Buitenlandse onderneming zonder Belgische vestiging met vertegenwoordiger voor btw	5	
400	Provinciale Overheden		1
414	Intercommunale		1
416	Dienstverlenende vereniging (Vlaams Gewest)		1
418	Autonoom Gemeentebedrijf		92

Code rechts-vorm	Rechtsvorm	Voldoet aan de eerste voorwaarde?	
		Ja	Nee
420	Vereniging van openbare centra voor maatschappelijk welzijn		1
506	Coöperatieve vennootschap met onbeperkte aansprakelijkheid met sociaal oogmerk	1	
508	Coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid met sociaal oogmerk	10	
514	Naamloze vennootschap met sociaal oogmerk	1	
515	Besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid met sociaal oogmerk	1	
721	Vennootschap of vereniging zonder rechtspersoonlijkheid		3
	Andere Rechtsvormen		5
	Totaal	443	576

Bron: Rekenhof op basis van informatie van het RSVZ en de FOD Financiën

Bijlage 4

Evolutie van de bruto- en netto-inkohieringen 1992-2012

De tabel geeft een overzicht van de evolutie van de bruto-inkohieringen (waarin de vrijstelling voor inactieve vennootschappen en vennootschappen in vereffening, faillissement en gerechtelijke reorganisatie verwerkt zit), de vrijstelling voor jonge personenvennootschappen, de verzaking aan verhogingen en de bedragen afgeboekt als oninbaar of verjaard⁵³, wat leidt tot het netto in te kohieren bedrag. Vervolgens kan de verhouding tussen de ontvangsten en het bruto- en nettobedrag aan inkohieringen worden berekend (bedragen in miljoen euro).

⁵³ Een vordering verjaart na vijf jaar te rekenen vanaf de 1e januari die volgt op het jaar waarin ze verschuldigd is, op voorwaarde dat de verjaring niet werd gestuit overeenkomstig de regelgeving.

Jaar	Bruto-inkohiering	Vrijstelling personen-vennootschappen	%	Verzekering verhogingen ⁵⁴	Oninbaar /verjaard	%	Netto-inkohiering	Ontvangsten	Saldo	% Bruto inkohiering	% Netto-inkohiering	Saldo/bruto-inkohiering
1992	45,0	0,0	0,0%	0,0	0,0	0,0%	45,0	33,4	11,5	74,4%	74,4%	25,6%
1993	48,0	0,0	0,0%	0,0	0,0	0,0%	48,0	39,0	20,5	81,4%	81,4%	42,6%
1994	38,0	0,0	0,0%	0,0	0,0	0,1%	38,0	35,2	23,2	92,6%	92,7%	61,1%
1995	50,7	0,0	0,0%	0,0	0,1	0,1%	50,6	36,0	37,8	71,1%	71,2%	74,6%
1996	41,7	0,1	0,2%	0,0	0,1	0,3%	41,5	38,6	40,7	92,7%	93,2%	97,6%
1997	82,2	4,3	5,3%	0,0	1,6	1,9%	76,3	68,9	48,1	83,8%	90,3%	58,5%
1998	107,1	3,6	3,3%	0,0	0,6	0,5%	102,9	82,9	68,1	77,4%	80,5%	63,6%
1999	104,1	3,3	3,2%	0,3	1,3	1,2%	99,2	86,8	80,5	83,4%	87,5%	77,4%
2000	107,4	4,5	4,1%	0,4	2,5	2,3%	100,0	88,8	91,8	82,7%	88,7%	85,5%
2001	120,9	4,4	3,6%	0,3	4,5	3,7%	111,8	103,5	100,0	85,6%	92,6%	82,7%
2002	119,5	4,2	3,5%	0,4	3,7	3,1%	111,3	100,0	111,4	83,6%	89,8%	93,2%
2003	113,2	3,6	3,2%	0,5	10,9	9,6%	98,3	105,3	104,4	93,0%	107,1%	92,2%
2004	157,8	3,8	2,4%	0,7	22,9	14,5%	130,3	123,1	111,6	78,0%	94,5%	70,8%
2005	165,4	5,0	3,0%	0,8	7,1	4,3%	152,5	175,7	88,4	106,3%	115,2%	53,4%
2006	176,3	5,4	3,1%	0,6	10,4	5,9%	159,9	168,0	80,2	95,3%	105,1%	45,5%
2007	185,3	6,0	3,2%	0,6	8,0	4,3%	170,7	173,1	77,9	93,4%	101,4%	42,0%
2008	191,6	6,7	3,5%	0,5	5,5	2,9%	178,9	179,2	77,5	93,6%	100,2%	40,5%
2009	194,9	6,7	3,5%	0,5	5,9	3,0%	181,8	184,2	75,1	94,5%	101,3%	38,5%
2010	207,4	7,1	3,4%	0,6	3,0	1,4%	196,7	192,5	79,3	92,8%	97,9%	38,2%
2011	212,8	7,4	3,5%	0,7	3,1	1,5%	201,6	203,0	77,9	95,4%	100,7%	36,6%
2012	216,6	7,6	3,5%	0,8	3,9	1,8%	204,3	209,9	72,3	96,9%	102,7%	33,4%
Gemiddeld 1992-2012	127,89	3,98	2,6%	0,36	4,52	3,0%	119,03	115,59	70,39	88,0%	93,7%	59,7%

⁵⁴ Voor de verzekeringen wordt geen verhouding berekend tegenover de bruto-inkohiering. Dit is alleen nuttig tegenover de ingekohierde verhogingen waarvoor slechts cijfers beschikbaar zijn vanaf 1996.

Bijlage 5

Uitsplitsing van debetsaldo van 2012 (in duizend euro, bijdragen en verhogingen – alleen stelsel)

Jaar van inkohiering	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2004 tot 2006	1992 tot 2003	totaal
Uitstaand debetsaldo	26.219,03	12.046,84	7.342,28	5.135,72	3.962,14	3.108,71	5.993,21	5.161,27	68.969,20 ⁵⁵
% uitstaand saldo op totaal	38,0 %	17,5 %	10,6 %	7,4 %	5,7 %	4,5 %	8,7 %	7,5 %	100,0 %
Failissementen/gerechtelijke akkoorden of reorganisaties	1.584,16	1.510,15	1.965,04	1.985,53	1.949,14	1.728,94	3.597,97	2.791,90	17.112,83
% t.o.v. totaal uitstaand	6,0 %	12,5 %	26,8 %	38,7 %	49,2 %	55,6 %	60,0 %	54,1 %	24,8 %
Geen contentieux – gewone schuld	18.699,95	5.254,90	1.893,34	835,13	570,89	342,26	553,88	382,63	28.532,97
% t.o.v. totaal uitstaand	71,3 %	43,6 %	25,8 %	16,3 %	14,4 %	11,0 %	9,2 %	7,4 %	41,4 %
Geen contentieux - afbetalingsplan	49,03	33,41	20,38	12,76	12,33	6,21	3,81	9,69	147,62
% t.o.v. totaal uitstaand	0,2 %	0,3 %	0,3 %	0,2 %	0,3 %	0,2 %	0,1 %	0,2 %	0,2 %
Fase vóór contentieux (aanmaningen)	4.260,34	3.396,14	1.885,88	1.085,49	619,10	447,33	783,08	788,87	13.266,24
% t.o.v. totaal uitstaand	16,2 %	28,2 %	25,7 %	21,1 %	15,6 %	14,4 %	13,1 %	15,3 %	19,2 %
Contentieux – gerechtelijke invordering (dagvaardingen + vonnissen nog niet in uitvoering en in uitvoering)	8,37	76,99	91,30	50,00	112,91	99,62	267,23	593,66	1.300,08
% t.o.v. totaal uitstaand	0,0 %	0,6 %	1,2 %	1,0 %	2,8 %	3,2 %	4,5 %	11,5 %	1,9 %
Contentieux – dwangbevelen (nog niet in uitvoering of in uitvoering)	1.617,18	1.775,25	1.486,35	1.166,81	697,77	484,35	787,23	594,52	8.609,45
% t.o.v. totaal uitstaand	6,2 %	14,7 %	20,2 %	22,7 %	17,6 %	15,6 %	13,1 %	11,5 %	12,5 %
Gerechtelijke invordering + dwangbevelen	1.625,55	1.852,24	1.577,65	1.216,80	810,68	583,96	1.054,46	1.188,18	9.909,53
% t.o.v. totaal uitstaand min failissementen/gerechtelijke akkoorden of reorganisaties	6,6 %	17,6 %	29,3 %	38,6 %	40,3 %	42,3 %	44,0 %	50,1 %	19,1 %

Bron: FOD Sociale Zekerheid, DG Zelfstandigen – tabellen debetsaldo op basis van het jaar van inkohiering

55 Aangezien de fondsen alleen cijfers geven over het stelsel (96 %) ligt dit bedrag lager dan het debetsaldo in grafiek 2.

Bijlage 6

Verzakingen 2008-2012 versus inkohieringen en aantal vennootschappen

De onderstaande tabel geeft een overzicht van alle automatische en manuele beslissingen tot verzaking aan de verhogingen toegestaan door het RSVZ. De cijfers worden geplaatst tegenover het aantal vennootschappen en het bedrag aan ingekohierde verhogingen (bedragen in euro).

Jaar	2008	2009	2010	2011	2012	Gemiddeld laatste 5 jaar ⁵⁶
Kwijtscheldingen verhoging - behandelde dossiers per jaar						
Aantal < 10 euro	60.690	57.836	73.236	64.133	79.293	67.038
Aantal ≥ 10 euro	1.001	1.181	1.945	5.465	2.091	2.337
Totaal aantal	61.691	59.017	75.181	69.598	81.384	69.374
Bedrag < 10 euro	298.056,44	281.063,10	353.665,31	319.922,60	378.623,53	326.266,20
Bedrag ≥ 10 euro	177.288,24	234.781,90	397.220,08	436.190,50	247.720,77	298.640,30
Totaal verzaking toegekend	475.344,68	515.845,00	750.885,39	756.113,10	626.344,30	624.906,49
Gemiddeld < 10 euro	4,91	4,86	4,83	4,99	4,77	4,87
Gemiddeld ≥ 10 euro	177,11	198,80	204,23	79,82	118,47	155,68
Aantal vennootschappen (volgens dienst statistieken)	413.469	429.286	445.941	464.463	477.479	446.128
% verzakingen < 10 euro	14,7 %	13,5 %	16,4 %	13,8 %	16,6 %	15,0 %
% verzakingen ≥ 10 euro	0,2 %	0,3 %	0,4 %	1,2 %	0,4 %	0,5 %
% verzakingen totaal	14,9 %	13,7 %	16,9 %	15,0 %	17,0 %	15,6 %
Verhogingen en verzakingen – cijfers uit de kwartaalaangiften van de socialeverzekeringsfondsen (beheer en stelsel)						
Totaal verhogingen	5.485.036,15	4.340.664,71	5.771.569,09	5.757.462,07	2.978.949,03	4.866.736,21
Totaal verzaking ⁵⁷	466.465,34	476.814,69	611.812,07	721.895,80	759.000,39	607.197,66
% verzaking t.o.v. verhogingen	8,5 %	11,0 %	10,6 %	12,5 %	25,5 %	12,5 %

Bron: RSVZ

⁵⁶ Gemiddelde percentages berekend op de gemiddelde bedragen.

⁵⁷ Verzakingen aangegeven in de kwartaalstaten van de fondsen. Deze verschillen met de toegekende verzakingen kunnen niet worden geduid.

Bijlage 7

Uitvoering van de doelstellingen van het RSVZ voor de vennootschapsbijdrage

Hieronder wordt per jaar een overzicht gegeven van de uitvoering van de doelstellingen opgenomen in de bestuursovereenkomsten 2006-2009 en 2010-2012⁵⁸ op het vlak van de vennootschapsbijdrage. Het betreft hier de meetbare doelstellingen met uitzondering van de specifieke (informatica)projecten. Doelstellingen 1, 3 en 4 zijn geformuleerd voor de dienst binnen het RSVZ die de aansluiting van de vennootschappen controleert en beslist over de verzakingen. Doelstelling 2 beoogt voor de Nationale Hulpkas.

⁵⁸ Voor de nieuwe bestuursovereenkomst 2013-2015 werden de doelstellingen van de bestuursovereenkomst 2010-2012 overgenomen.

Doelstelling	Jaar	Doelstelling		Werkelijke doorlooptijd				Werkelijk % doel					
		Doorloop- tijd	% doel	1KW	2KW	3KW	4KW	tot	1KW	2KW	3KW	4KW	tot
1. Tijdig versturen van de informatiebrief aan nieuw opgerichte vennootschappen	2006	30	95%	23	23	25	23	23,5	94,81%	96,06%	92,87%	95,33%	94,77%
	2007	30	95%	23	23	23	23	23	94,21%	96,28%	97,93%	97,86%	96,57%
	2008	30	95%	24	23	23	23	23,25	94,80%	95,42%	97,78%	97,60%	96,40%
	2009	30	95%	23	23	22	23	22,75	97,44%	97,34%	98,63%	98,70%	98,03%
	2010	30	95%	23	23	23	24	23,25	98,51%	98,62%	98,53%	97,85%	98,38%
	2011	30	95%	24	23	23	23	23,25	97,08%	97,85%	96,23%	96,84%	97,00%
	2012	30	95%	23	23	25	23	23,5	97,64%	98,05%	97,72%	97,18%	97,65%
2. Tijdig versturen van het eerste vervalddagbericht zowel bij ambtshalve als bij vrijwillige aansluiting van vennootschappen	2006	7	95%	4	4	2	2	3	94,00%	93,00%	97,00%	100,00%	96,00%
	2007	7	95%	4	5	2	2	3,25	94,00%	97,00%	98,00%	98,00%	96,75%
	2008	7	95%	3	3	3	3	3	98,00%	96,00%	99,00%	100,00%	98,25%
	2009	7	95%	3	11	3	2	4,75	100,00%	95,00%	100,00%	100,00%	98,75%
	2010	7	95%	3	2	3	2	2,5	99,00%	99,00%	100,00%	100,00%	99,50%
	2011	7	95%	3	6	2	2	3,25	99,00%	94,00%	99,00%	99,00%	97,75%
	2012	7	95%	3	7	3	2	3,75	100,00%	70,00%	100,00%	100,00%	92,50%
3. Tijdige beslissing van de aanvragen tot verzaking van de verhogingen op de vennootschapsbijdragen	2006	60	95%	2,17	1,83	2,82	1,51	2,08	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
	2007	60	95%	2,13	4	2	3	2,78	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
	2008	60	95%	2,46	6	1,55	1,62	2,91	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
	2009	30	95%	1,77	1,58	1,88	1,56	1,7	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
	2010	30	95%	2,09	2,14	1,6	3	2,21	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
	2011	30	95%	3,33	1,80	2,42	2,28	2,46	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
	2012	30	95%	3,06	4,59	5,01	4,41	4,27	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Doelstelling	Jaar	Doelstelling		Werkelijke doorlooptijd					Werkelijk % doel				
		Doorloop- tijd	% doel	1KW	2KW	3KW	4KW	tot	1KW	2KW	3KW	4KW	tot
4. Tijdig beantwoorden van vragen of betwistingen inzake de bijdrageplicht van vennootschappen	2006	7	95%	5,26	5,69	5,56	5,92	5,61	95,20%	95,70%	94,30%	95,06%	95,07%
	2007	7	95%	5,6	5,7	6	6	5,83	95,70%	95,40%	95,10%	95,20%	95,35%
	2008	7	95%	6	4,5	3,6	3	4,28	95,30%	90,00%	100,00%	100,00%	96,33%
	2009	7	95%	3,35	2,61	3,76	2,75	3,12	100,00%	96,77%	89,19%	91,89%	94,46%
	2010	45	100%	2,72	4,03	2,3	3,19	3,06	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
	2011	45	100%	3,90	3,60	2,45	1,93	2,97	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
	2012	45	100%	2,31	3,51	3,28	3,42	3,13	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Bron: RSVZ

Bijlage 8

Antwoord van de minister van Middenstand, KMO's, Zelfstandigen en Landbouw (vertaling)

De heer Jozef Beckers
Raadsheer bij het Rekenhof
Regentschapsstraat 2
1000 Brussel

Uw bericht van 3 juni 2014	Uw kenmerk A 4 - 3.699.531 B6	Ons kenmerk SSTI/RF//FO/soc	Bijlagen /
-------------------------------	----------------------------------	--------------------------------	---------------

Audit van de jaarlijkse bijdrage voor vennootschappen

Mijnheer de raadsheer,

Ik heb akte genomen van de conclusies en aanbevelingen over de jaarlijkse bijdrage voor vennootschappen onderworpen aan de vennootschapsbelasting of belasting der niet-inwoners.

Mijn enige opmerkingen gaan over het updaten van de regelgeving, uitgelegd op pagina's 50 en 51 van het rapport.

Ik wens te onderstrepen dat ik op 23 januari 2013 aan mijn administratie heb gevraagd om een inventaris te maken van nodige aanpassingen aan wettelijke en reglementaire bepalingen.

Naar aanleiding van dat verzoek en op basis van de informatie die tot dan toe was binnengekomen, heb ik begin dit jaar artikel 3, § 1, van het koninklijk besluit van 15 maart 1993 aangepast om rekening te houden met de bepalingen van de wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen, en anderzijds met de aanpassing die het koninklijk besluit van 19 december 2010 heeft aangebracht met betrekking tot de gerechtelijke reorganisatie. Op 10 juni heeft de Koning het koninklijk besluit ondertekend en op 12 juni volgde het verzoek tot publicatie in het *Belgisch Staatsblad*.

Mochten er nog andere aanpassingen nodig zijn, dan zal ik mijn opvolger daar zeker van op de hoogte brengen.

Hoogachtend,

Sabine Laruelle

Er bestaat ook een Franse versie van dit verslag.
Il existe aussi une version française de ce rapport.

U kunt dit verslag raadplegen of downloaden
op de internetsite van het Rekenhof.

WETTELIJK DEPOT
D/2014/1128/10

PREPRESS EN DRUKWERK
Centrale drukkerij van de Kamer van volksvertegenwoordigers

ADRES
Rekenhof
Regentschapsstraat 2
B-1000 Brussel

TEL.
+32 2 551 81 11

FAX
+32 2 551 86 22

www.rekenhof.be